

«Ὅτι γε τὴν Σμύρναν μετὰ λοίγια πῆματα σεισμῶ,
«Ἐσσυμένως πονέων, αὐθις πόλιν ἐξετέλεσσας (α).

Εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας· ὅταν οἱ Σμυρναῖοι ᾗσαν αὐτόνομοι, εἶχαν ἐπὶ ὅντιμον τοῦ ἐνιαυτοῦ ὄχι Ἀρχοντα, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλ' Ἱερέα, ὅσις ἐπωνομάζετο Στεφανηφόρος. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο τὸ εἶχε καὶ ἡ Μαγνησία, καὶ ἄλλαι Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Ἀσίας. Διέμενε δὲ καὶ εἰς αὐτάς καὶ εἰς τὴν Σμύρνην μέχρι καὶ τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Ῥώμης (β). Ὁ Στεφανηφόρος ἦτο ἱερεὺς ἐνός τινος Θεοῦ, τὸν ὅποῖον παραβάλλει ὁ Ἀλικαρνασσεὺς Διονύσιος μετὰ τοὺς παρὰ Ῥωμαίοις Ἱερέας τοὺς λεγομένους Φλάμινας (Flamines) (γ). Τοιοῦτος Στεφανηφόρος τῆς Ἀθηνᾶς ἐχρητάτισεν ὁ Θεμισοκλῆς εἰς τὴν Μαγνησίαν (δ). Τῆς δὲ Σμύρνης Στεφανηφόρος πολλὰ ὀλίγους γνωρίζομεν, ἐκ τῶν ὁποίων εἰς ὑπῆρξε καὶ ὁ σοφιστὴς Ἡρακλείδης (ε). Τοῦ Στεφανηφόρου ἡ ἀρχοντία διήρκει ἓνα ἐνιαυτὸν, ὡς καὶ τοῦ Ἀρχοντος εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ᾗσαν καὶ τῶν δύο τὰ αὐτὰ ἔργα. Ἐπὶ δὲ τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων προσέλαβεν ἡ Σμύρνα, καθὼς καὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Ἀσίας, καὶ ἄλλο ἱερατικὸν ἀξίωμα, τοῦ Ἀσιάρχου, τὸ ὅποῖον πρῶτον μὲν ἐσήμαινε τὸν πολιτικὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἀσίας, ὕστερον δὲ Ἀσιάρχαι ὠνομάζοντο οἱ ἐπιστάται τῶν

(α) Ἀνθολογ. Ἐπιγραμ. βιβλ. Δ'. (β) Φιλόστρ. ἐν βίοις Σοφιστ. βιβλ. Β'. κεφ. κς'. (γ) Διον. Ἀλικ. Ἀρχαιολ. Ῥωμ. Β'. 64. (δ) Ἀθην. Δειπν. 1Β'. (ε) Φιλόστρ. ἐνθ. ἀνωτ. «Τὴν Στεφανηφόρον ἀρχὴν παρ' αὐτοῖς ἤρξεν Ἡρακλείδης» ὅπως ὁ σημειωτὴς Ὁλεάριος, πλανηθεὶς, Στεφανηφόρον ἀρχὴν ἐνόμισε τὴν τοῦ ἐπὶ τῶν ὀπλων στρατηγοῦ· ἀλλὰ πρὸς τοῦτον ἱκανῶς ἀπάντησεν ὁ πολυμαθὴς Ἐκκέλιος. Eckhel. Tom. IV de Magistrat.

78124

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

01K

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΩΝ

ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΩΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΝ ΣΧΟΛΗΝ ΣΜΥΡΝΗΣ

Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΠΕΡΙ

ΣΜΥΡΝΗΣ.

“Οἱ μεταγενέστεροι ἡμῶν θέλουσι σᾶς ἀνεγέειν σήλας,
ἀνδριάντας, καὶ τρώαϊα.” Ἀντιοχέας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ — ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΜΙΧ. ΑΘ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΜΕΛΙΤΗ,

Ἀπὸ τὸ Τυπογραφεῖον τῆς
Ἐν Λονδίῳ Ἀποστολικῆς Ἑταιρείας.

1831.

ΑΘΗΝΑ 1977

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΘΗΝΑ

τότε τὰς ἀπεκρίθην, ὅτι αἱ ἀσχολίαι μὲ δὲν μὲ συγ-
χωρῶν νὰ ὑπακῶσω εἰς τὴν ἀγαθὴν των θέλῃσιν, σκια-
γραφῆσας ἀμυδρῶς τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον δύνανται

νὰ καταστήσωσιν ὠφέλιμον τὸ ἐμπορικὸν των γυμνάσιον.
Μάθε τώρα, φίλε, ὅτι οἱ φιλογενεῖς ἔτοι ἀνδρες, δὲν
ἔπαυσαν ἐπαναλαμβάνοντες τὴν αὐτὴν αἴτησιν, ἕως ἔ
τὰς ἐξήγησα φανερῶς, ὅτι καὶ ἦμην καὶ εἶμαι καὶ ἔσομαι,
ἕως ἔ ζῶ, τῆς Σμύρνης καὶ πολίτης καὶ διδάσκαλος, καὶ
ὅτι τὸ ταξείδιόν μὲ τῷτο σκοπὸν ἄλλον δὲν ἔχει, εἰμὴ
τὴν βελτίωσιν αὐτῆς τῆς Σμύρνης ἀγαπητῆς μας
Γυμνασίᾳ· καὶ ἔτως ἀπηλλάχην μὲν εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὰ
τῆς ζήτησε των ἀλλεπάλληλα προβλήματα· ποτὲ δὲ δὲν
θέλω παύσειν ἀπὸ τῆς νὰ ἐπαινω τὴν θαυμασίον εἰς τὰ
καλὰ προθυμίαν των.

Σὺ δὲ, ὦ φιλότης, ὑγιάειν, ἀνδρίζε, καὶ κραταιοῦ,
ἀγωνιζόμενος τὸν ἐπαινετὸν ἀγῶνα μετὰ τῆς φιλτάτης
αὐταδέλφου σου, τὴν παιδείαν καὶ τὸν φωτισμὸν τῶν
προσφοιτῶντων νέων μας, ἕως ἔ ἐπιστρέψας καὶ ἐγὼ νὰ
γείνω πάλιν μέτοχος τῶν ἀγώνων σου, εἰς τὸ ἀγαπητόν
μας φιλολογικὸν Γυμνάσιον!

Ἐξ Ὁδησσῶ.

Κ. Μ. Κέμας.

Ἀλλοίμονο αὐτῇ ἡ γιορτὴ βάσταξε πολὺ λίγο. Τὸ Φιλο-
λογικὸ Γυμνάσιο κλείστηκε καὶ ὁ Κ. Οἰκονόμος μαζί μέ τόν
ἀδελφὸ του Στέφανο, ὁφθαλμίατρο στή Σμύρνη ἀλλὰ καὶ
σύγχρονα Καθηγητὴ τῆς Χημείας καὶ τῶν Λατινικῶν
(μαθήματα πού πρώτη φορά διδάχθηκαν σέ Ἑλληνικὸ
Σχολεῖο) φεύγουν. Ὁ Κ. Οἰκονόμου προσφεύγει στὰ
Πατριαρχεῖα, καὶ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ Πατριάρχου

Ἀσίας ἔθνη, οἱ Ἰωνες καὶ οἱ Αἰολεῖς. Καὶ αὕτη ἡ γνώμη τοῦ Γεωγράφου μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸν περίφημον ποιητὴν Μίμνερμον, τοῦ ὁποῖου ἀναφέρει ὁλόκληρον ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ποίημά τε, τὸ ἐπιγραφόμενον Ναννώ(α).

Μετὰ ταῦτα οἱ Σμυρναῖοι, ἀναπαυόμενοι εἰς τοὺς κόλπους τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐθηνίας, ἔπαθον ὅ,τι πάσχεσι συνήθως ὅλαι αἱ εὐδαιμόνες πόλεις, κατήνησαν δηλονότι εἰς τὴν κατὰχρησιν τῆς τρυφῆς. Ἀπ' αὐτοὺς μάλιστα ἔλαβαν τὴν ἀφορμὴν δύο παλαιαὶ παροιμίαι, Ἰωνικὴ τρυφή (β), καὶ Σμυρναίων ἡθὴ (γ). Διὰ ταῦτα ἀκολούθως αἱ τρυφεραὶ χεῖρες των δὲν ἐκράτησαν ἀξίως τῆς Ἑλληνικῆς ἀνδρίας τὰ κοντάρια κατὰ τῶν Λυδῶν, πρὸς τοὺς ὁποῖους προτύτερα γενναίως εἶχον ἀντισταθῆν (δ). Ἀναγκασθέντες νὰ πολεμήσωσι τὸ τελευταῖον κατὰ τῶν βαρβάρων τούτων γειτόνων των, οἱ Σμυρναῖοι ἐνικήθησαν (ε). καὶ, ἐπειδὴ ἡ πόλις των κατεσκάφη, διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ πέριξ χωρία. Τὴν δυσυχίαν των ταύτην τὴν ἐλεεινολογεῖ ὁ μακαρίτης Θεόγνης εἰς τὰ ἐλεγεία τε·

«Υβρις καὶ Μάγνιτας ἀπώλεσε καὶ Κολοφῶνα

«Καὶ ΣΜΥΡΝΑΝ — — — — — (ζ).

Μ' ὅλον τοῦτο οἱ Σμυρναῖοι, καὶ διεσκορπισμένοι, διετήρησαν τὴν ὁμόνοιάν των, καὶ ἐφύλαξαν ἄμικτον

(α) Αὐτ. αὐτόθ. (β) Λακτιαν. Εἰκόσιν. (γ) Ἀποσόλ. Παρ. Μελέτ. Γεωγρ. φύλ. 464. Ἀριστοτ. Πολιτ. Ε'. (δ) Πausαν. Μεσσηνικ. κεφ. κά. Τὴν πρώτην κατὰ τοῦ Γύγου καὶ τῶν Λυδῶν νίκην τῶν Σμυρναίων ὑμνήσεν ὁ Μίμνερμος εἰς τὰ ἐλεγεία τε, τὰ ὁποῖα μᾶς ἀναφέρει ὁ Πausαν. Βοιωτικ. κεφ. κθ'. (ε) Νικόλ. Δαμασκ. σελ. 243 ἐκδοσ. Κοραῆ. Ἡρόδ. Κλειοῦ. α'. (ζ) Γνωμ. ἐλεγ. σίχ. 1104.

ὁ Θησεὺς (α), ὅσις καὶ τὴν ὠνόμασε Σμύρναν εἰς μνημόσυνον τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σμύρνης. Ἀλλ' ὁ αὐτὸς Ἡρόδοτος πάλιν εἰς τὰς Μούσας τε λέγει, ὅτι ἡ Σμύρνα ἐκτίσθη ἀπὸ τοὺς Κολοφωνίους (β). Ἴσως ἐνταῦθα ἐννοεῖ τὴν ἀπὸ τοὺς Κολοφωνίους δευτέραν κατοίκισιν τῶν Σμυρναίων εἰς τὴν πόλιν των, τὴν ὁποίαν ἀναγκασθέντες οὗτοι νὰ παραιτήσωσιν εἰς τοὺς ἐχθροὺς των Αἰολεῖς, κατέφυγον εἰς τὴν Κολοφῶνα, καὶ πάλιν ὀρμήσαντες τὴν ἐπανέλαβον, βοηθούμενοι ἀπὸ τοὺς Κολοφωνίους (γ). Ἀλλ' ἡ πιθανώτέρα περὶ ἀρχῆς τῆς Σμύρνης δόξα φαίνεται ἡ τοῦ Στράβωνος. Ὁ φιλόσοφος οὗτος γεωγράφος λέγει (δ), ὅτι Σμύρνα πρῶτον ὠνομάσθη ἀπὸ μιᾶς τινος τῶν Ἀμαζόνων μέρος τῆς Ἐφέσας. Ἐπειτα πλῆθος τῶν Ἐφεσίων ἦλθον καὶ ἐκατοίκησαν τὴν Αἰολικὴν Σμύρναν, διώξαντες ἀπ' αὐτὴν τοὺς Λέλεγας, παλαιὸν ἔθνος Καρικόν, καὶ τὴν παρωνόμασαν ἀπὸ Σμύρνης τῆς Ἐφέσας. Φαίνεται λοιπὸν ἡ Σμύρνα κυρίως ἀποικία τῶν Ἀθηναίων· ἐπειδὴ καὶ οἱ Ἐφεσιοὶ ἦσαν

(α) Ὁ Ἡρόδοτος ἐννοεῖ ἄλλον Θησεῖα τοῦ μεγάλου Θητέως νεώτερον, Θεσσαλόν, ἔγκονον τοῦ Ἀδμήτη. Ἀλλ' ὁ Πausanias (Ἀχαϊκ.) καὶ ὁ Ἀριστείδης (γ'. ἐπιστ.) καὶ ὁ ἀρχαῖος ἐπιγραμματοποιός, τοῦ ὁποῖου ἀναφέρομεν παρακατιόντες τοὺς δύο στίχους, καὶ ὁ Ῥωμαῖος Ἱστορικός Τάκιτος (Annal. IV.), φαίνονται, ὅτι ἐννοοῦσι τὸν μεγάλον Θησεῖα. Εἶναι ἀληθές, ὅτι περὶ τοῦ Ἡρώου τούτου δὲν ἰστορεῖται τοιοῦτον ἔργον ἀπὸ τοὺς σωζομένους Ἑλλήνας ἱστοριογράφους. Πλὴν τούτου, ἡ εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ Αἰολέων καὶ Ἰώνων ἀποικία ἔγεινε πολὺ ὑστερον τοῦ μεγάλου Θησεῖως. Ἀλλ' ἀπ' ἄλλου μέρους λέγουν, ὅτι ἡ Σμύρνα ἦτο μία τῶν Ἀμαζόνων, πρὸς τὰς ὁποίας ἐπολέμησεν ὁ Θησεὺς μετὰ τοῦ Ἡρακλέους, καὶ ταύτην ἐνυμφεύθη πρὸ τῆς Ἰωπολύτης. Τοιοῦτοτρόπως εἰς τοὺς μυθώδεις χρόνους εἶναι ἀνεξεύρετος ἡ ἀλήθεια. (β) Κλειοῖ, Κεφ. Δ'. (γ) Στράβ. ΙΔ. σελ. 634. (δ) Στράβ. ΙΔ.

Ποιός είναι αυτός ο Ν.Ι. Γιαλοῦσαι Καπητανάκης, μέ τό παράδοξο ἔνθετο ἐπίθετο Γιαλοῦσαι μέ τό ἀσυνήθιστο ΚαπΗτανάκης καί ὄχι ΚαπΕτανάκης (τό δεύτερο πολύ γνωστό καί πολλαπλᾶ ἔνδοξο ἐπίθετο στή Σμυρναϊκή κοινωνία). "Ολες οἱ ἔρευνες γύρω ἀπ' αὐτόν τόν συμπολίτη μας, δέν μᾶς ὠδήγησαν πουθενά. Φτάσαμε ἀκόμη νά ζητήσωμε νά ἐρευνηθοῦν ἀκόμη καί οἱ ἐκλογικοί κατάλογοι τῆς Ἰονίου Πολιτείας ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Οἱ ἔρευνες στάθηκαν ἄκαρπες.

Ἄλλά τί νά τίς κάνει κανεῖς τίς ἔρευνες;

"Ενα εἶναι βέβαιο. Ὁ Ν. Ι. Γιαλοῦσαι Καπητανάκης εἶναι ἕνας ξενητεμένος ἐρωτευμένος μέ τήν πατρίδα του Σμυρνιός.

Ἐμεῖς οἱ Σμυρνιοί τόν καταλαβαίνουμε πολύ καλά·

ΜΙΧ. ΑΘ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ

καὶ ἀκέραιον τὸ ἔθνος των. Ὁ Στράβων (α) καὶ ὁ Πausανίας (β) μᾶς βεβαιώνουν, ὅτι ἐκατοίκουν τετρακοσίους χρόνους κωμηδὸν, περίξ τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως των. Πιθανώτατα εἶχαν τὰς κατοικίας των εἰς τὴν καλλίστην τῆς Σμυρναϊκῆς χώρας πεδιάδα, ὅπου τῶρα εὐρίσκονται πολλὰ χωρία, καὶ ἐν αὐτοῖς τῶν Σμυρναίων τὰ ἀγροκήπια. Ὁ Βερνόβας μὲ τοὺς χρυσούς τε κήπους, τὸ Ναρλήκιον μὲ τὰ σκιερὰ δάση τῶν ῥοϊδιῶν τε, τὸ Χαζηλάριον μὲ τὰς εὐμόρφους σειρὰς τῶν καρποφόρων ἐλαιῶν τε, τὸ Βενάρπασι (τὰ παλαιὰ Περίκλυσα (γ),) μὲ τὰ κρυζάλλινα νερά τε, ὁ Κεκλετζᾶς μὲ τὴν ὑψηλὴν θεωρίαν τε, ὁ Βατζᾶς μὲ τοὺς ἀκόμη σώζοντας τὸ ὄνομα παραδείσους τε, τὸ Σεϊδίκιον μὲ τοὺς ἀνθηρούς τε καὶ χαριεσάτους λόφους, ὅλα ἀπλῶς τὰ περίξ τῆς Σμύρνης χωρία, ὅσον καὶ ἂν ἐβαρβαρώθησαν κατὰ τὰ ὀνόματα, σώζουσιν ὅμως τὴν φυσικὴν των εὐγένειαν καὶ χάριν, ἥτις τὰ ἔκαμνεν εὐμορφα μέλη τῆς δυσυχῶς διαμελισθείσης ποτὲ Σμύρνης.

Τοιοτοτρόπως διεσκορπισμένοι ἐζοῦσαν οἱ Σμυρναῖοι εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς βασιλείας τῶν Περσῶν. Ἀλλὰ καὶ συνοικισμένοι ἂν ἦσαν εἰς μίαν πόλιν, πάλιν δὲν ἐμποροῦσαν νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τοῦτον τὸν χεῖμαρρον, καθὼς δὲν ἀντεσάθησαν ὅλαι αἱ μεγάλαι πόλεις τῆς Ἰωνίας, ὅλαι αἱ νῆσοι, ὅλη ἡ Ἑλλάς πλην τῆς Πελοποννήσου, τῆς ὁποίας ἡ δύναμις μαζὺ μὲ τὸ ἀκαταναυμάχητον κράτος τῶν Ἀθηναίων ἐμελλον

(α) Γεωγρ. ΙΔ. (β) Ἀχαϊκ. Ε'. (γ) Τόπος δὲ ἐστὶν οὗτος τὰ Περίκλυσα (γραφ. Περίκλυσα,) ἐγγύς πε τῆς Σμύρνης, διὰ τὸ πολλοῖς τοῖς ὕδασι περικλύζεσθαι οὕτω πως κατονομαζόμενος. Γεώργ. Ἀκροπολ. ἰστορ. β. ιβ'. σελ. 44.

πιστεύωμεν τὸν Φιλόστρατον (α), ἡ πόλις αὕτη ἔφθασεν εἰς τόσην ἀκμὴν, ὥς καὶ μμία πόλις ἀπὸ τὰς λαμπροτάτας τῆς σημερινῆς Εὐρώπης δὲν εἶναι ἀξία νὰ συγκριθῇ πρὸς αὐτήν. Τὸ ἐμπόριον, αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι, τὰ δημόσια καὶ ἰδιαίτερα οἰκοδομήματα, ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ φιланθρωπία τῶν Σμυρναίων ἀνέβησαν εἰς τὸν ἄκρον τῆς ἀνθρωπίνης τελειότητος βαθμόν. Ναοὶ, Σχολεῖα πάσης μαθήσεως, καὶ ἰδιαίτερος Ἰατρικῆς, Λετρά, Νοσοκομεῖα, Στοαὶ μεγάλαι, λιθόστρωτοι ὁδοί, Θαυμαστὴ ῥυμοτομία, Θέατρα, Γυμνάσια, Βιβλιοθήκαι, ὅλα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα κοσμήματα τῆς Σμύρνης ἀπέβησαν τὸ πρωτότυπον τῆς καλλονῆς καὶ τῆς εὐταξίας. Ὡς καὶ αὐτὸς ὁ αὐστηρὸς Στράβων ἠναγκάσθη, ὅταν ἶδε τὴν Σμύρνην, νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι αὕτη ἡ πόλις ἦτο ΚΑΛΛΙΣΤΗ ΠΑΣΩΝ (β). Ὁ δὲ Πausανίας ἀναφέρει ὡς κάλλισα καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν ἀπὸ τοὺς Σμυρναίους μάλιστα τιμωμένων Νεμέσεων καὶ Χαρίτων, μνημονεύων ἐνταυτῷ καὶ τὸ Ὠδεῖον τῆς Σμύρνης, καὶ τὸ Ἀσκληπιεῖον, τὸ ὁποῖον ἐκτίσθη εἰς τὰς ἡμέρας τε (γ). Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ συνέτρεχαν ἀπὸ νήσους καὶ ἡπείρους οἱ νέοι, νὰ παιδευθῶσιν εἰς τῆς Σμύρνης τὰ Σχολεῖα. Διὰ τοῦτο ὠνομάζετο Δάσος τῆς καλλιφωνίας τῶν σοφῶν, Μουσεῖον τῆς Ἰωνίας, Χαρίτων καὶ Μουσῶν καταγώγιον (δ).

Πλὴν τούτων καὶ τῶν τοιούτων μαρτυριῶν, τῆς Σμύρνης ἡ δόξα κηρύττεται καὶ ἀπὸ διάφορα παλαιὰ

(α) Φιλόστρατ. ἐν βίοις Σοφισ. (β) Στράβ. Γεωγρ. ΙΔ'. καὶ Λεκιαν. Εἰκόσ. (γ) Πausαν. Βιβ. Ζ'. κεφ. Ε'. καὶ Θ'. κεφ. λβ. (δ) Φιλόστρ. ἐν βίοις Σοφισ. Α, κα.

κρίσεως κατέβαλεν εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς ἀξιολόγου ταύτης διατριβῆς κόπης, καὶ εὐχόμεθα ἐκ ψυχῆς καὶ καρδίας νὰ εὐρῇ μεταξύ τῶν ὁμογενῶν λογίων μιμητάς. Πόσῃν καὶ ὁποῖαν ἔχουσι νὰ ἐξετάσωσιν ὕλην, ὅταν διλήσῃσι καὶ ἀποφασίσῃσι νὰ δυσιάσωσι μέρος τοῦ ἀπὸ τὰ κύρια τῶν ἐπαγγέλματα περισσεύοντος καιροῦ! Καὶ ὁποῖα ἡδονὴ καὶ ψυχικὴ εὐχαρίστησις εἰς ἀπόγονον τῶν ἐνδοξοτάτων Ἑλλήνων, ἀρχολογούμενον εἰς ἐξέτασιν, ἐξιζόρησιν, μελέτην καὶ περιγραφὴν τῶν ἀφανισθέντων καὶ ἀκόμη σωζομένων λαμπρῶν καὶ σεβασμίων λειψάνων τῆς τέχνης καὶ σοφίας ἐκείνων! Πᾶν βῆμα ὅ,περ ἠθέλαμεν κάμει εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἑλλάδος ἔδαφος, μᾶς ἀνακαλεῖ λαμπρὰν μνήμην, ἐγείρει τὴν περιέργειαν, ἔλκει τὴν προσοχὴν, καὶ μᾶς προσκαλεῖ εἰς ἐξέτασίν τε.

Ὡς γείτονες τῶν Σμυρναίων οἱ Χῆοι, καὶ ἀνέκαθεν παρὰ μίλλοι εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν καλῶν, θέλωσι παρακινηθῇ προτῆτερον ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ σεβασμίου Οἰκονόμου, καὶ φιλοτιμηθῇ νὰ ἐκθέσωσι καὶ αὐτοὶ τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος των, καὶ μάλιστα ἐν ᾧ ζητεῖ ὁ Κύριος Οἰκονόμος νὰ τοὺς ἀρπάξῃ προφανῶς τὴν δόξαν τοῦ νὰ συναριθμῶσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν καὶ τὸν θεῖον Ὅμηρον.

Οἱ Ἐκδ. τοῦ Λ. Ε.

Ἐξ αἰτίας τῶν τωρινῶν μεταβολῶν τῆς Ἑλλάδος, οἱ ὁμογενεῖς μὲ κατόικοι τῆς Σμύρνης ὑπέφεραν πολλὰ δεινὰ καὶ θανάτους· ἀλλ' ἡ Θεία Πρόνοια, ὡς διὰ θαύματος, τὴν διέσωσε, διὰ τῆς ἀγρύπτου προσασίας τῶν Χριστιανικῶν δυνάμεων. Τὸ ἐμπόριον, αἱ οἰκοδομαὶ, ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων, ἠύξησαν διὰ τὴν μεγάλην ἔκτασιν, καὶ εὐθυνίαν τῶν τροφίμων.

Τὸ Γυμνάσιον τῆς Σμύρνης ἐσυστήθη κατὰ τὸν 1808 χρόνον· ὁ ἐκ Λαρίσσης τῆς Θεσσαλίας Κ. Μ. Κέμας διδάσκαλος τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν· καὶ ὁ ἐκ Τζαριτζάνης τῆς κατὰ τὴν ἐλάσσονα Θετταλίαν Κ. Οἰκονόμος ἀρχιδιδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τῆς ῥητορικῆς, ποιητικῆς, λογικῆς καὶ γεωγραφίας.

N. I. Γ. Κ.

ΤΕΛΟΣ.

Δήμαρχον (Ἀγιάμωπασην). Τὰ δὲ τέσσαρα γένη τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ Ἑβραίων, καὶ Ἀρμενίων, καὶ Γραικῶν ἔχουσι καθέν ἰδιαιτέρως Κοινὸν ἰδικόν των, καὶ ὅλα ὁμοῦ κοινὴν ἑταιρείαν, τὸ λεγόμενον Καζάνιον, ἀπὸ τὸ ὅποῖον πληροῦνται ἀναλόγως τοὺς διωρισμένους βασιλικοὺς φόρους. Τὸ δὲ κοινὸν τῶν Γραικῶν διοικεῖται ἀπὸ πέντε δημογέροντας, καὶ δώδεκα ἐφόρους τοὺς ὀνομαζομένους δωδεκαίνους, οἵτινες ἀλλάσσονται κατ' ἔτος, καὶ πάλιν εἰς ἄλλαν χρόνον περίοδον ἐκλέγονται οἱ εὐδοκιμήσαντες. Εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικά καὶ τῶρα ἡ Σμύρνα εἶναι τιμημένη μελαινάρων καὶ ἑγκριτον θρόνον Μητροπολίτη, ὑπὸ τὸν ὅποῖον ὑπόκειται μία Ἐπισκοπὴ τὰ Μοσχοννήσια, αἱ παλαιαὶ Ἑκατόννησοι, οἷον Ἀπολλώνησοι, διότι ἐτιμᾶτο μάλιστα ὁ Ἑκατος Ἀπόλλων εἰς αὐτὰς καὶ τὴν παρ' αὐτὰς παραλίαν γῆν.

Δὲν κρίνω ἀναγκαῖον νὰ ἐκθέσω πλατὺν κατάλογον τῶν ἐκπαλαί διαλαμψάντων ἐκ τῆς Σμύρνης ἐνδόξων ἀνδρῶν. Οἱ ἐνδοξότεροι τούτων εἶναι γνωστοὶ εἰς τοὺς πλείονας ὁμογενεῖς μας, καὶ πολὺ μᾶλλον εἰς τοὺς Σμυρναίους, οἵτινες σπευδάζουσι νὰ μιμῶνται τὰς πράξεις των. Ἀπὸ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς ὁ πρῶτος ἀρχιερατεύσας τῆς Σμύρνης Ἀπόστολος Πολύκαρπος, καὶ ὁ μετ' αὐτὸν, ἢ πρὸ αὐτοῦ, κατὰ τινος, ἅγιος Βεκόλος τιμῶνται ἀφ' ὅλης τοὺς εὐσεβεῖς ὡς σύλῳι τῆς Πίσεως. Μετὰ τούτους τοὺς θεῖους ἀνδρας ἡ τῶν Σμυρναίων Ἐκκλησία ἐτιμήθη ἀπὸ πολλοὺς ἀειμνήστους Μητροπολίτας. Θεόκλητος, Νικηφόρος, Γρηγόριος ὁ Κονταρῆς, Ἀνανίας, Νεόφυτος, καὶ ἄλλοι, ἦσαν Ἀρχιεπίσκοποι τῆς Σμύρνης,

σεν, ὁ πολιτισμὸς τῶν ἡθῶν, ἡ παρεπιδημία τῶν
Εὐρωπαϊῶν, οἵτινες ἔχουσιν ἐμπορικὸν σύστημα καὶ
Κονσελάτα, ἡ φρόνιμος διοίκησις τοῦ Κοινῶ τῶν
Γραικῶν, καὶ τελευταῖον τὸ πολυσχιδέστατον ἐμπόριον
συνεισέφερον πολὺ εἰς τὴν πολυάνθρωπον συνοίκισιν
τῆς πόλεως ταύτης, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ ποικιλίαν τῶν
τεχνῶν. Ἐννευήκοντα πέντε τεχνικὰ συστήματα ἢ
συνάφια ἀριθμοῦνται σήμερον εἰς τὴν Σμύρναν, μικρὰ
καὶ μεγάλα, τὰ ὅποια, εἰάν ἐξαιρέσῃς ἀπ' ὀλίγα
ὀλίγας ἄλλοεθνεῖς, συνίστανται ὅλα ἀπὸ Γραικοῦς.

Οἱ Σμυρναῖοι φαίνεται ὅτι εἰς τὴν φιλανθρωπίαν
καὶ φιλομάθειαν δὲν ἐλησμοίησαν τοὺς παλαιούς των
προγόνους. Εἰς τὴν ἀνάβρασιν τῶν δυσυχιῶν των ἐφρόν-
τισαν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος νὰ
συστήσωσι τὸ περίφημον νοσοκομεῖόν των, καὶ τὸ ἤδη
παλαιὸν λεγόμενον Σχολεῖον (α). Κατὰ δὲ τὰς
ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος συιέστησαν τὸ Νέον Φιλο-
λογικόν των Γυμνάσιον ὅχι μακρὰν τοῦ παλαιοῦ
Γυμνασίου τῆς Σμύρνης. Ἀλλὰ καὶ ὁ καλλωπισμὸς
τῶν ἱερῶν Ναῶν, εἶναι μία ἀπὸ τὰς πρῶτας φρον-
τίδας τῆς εὐσεβείας τῶν Σμυρναίων. Εἰς τὸν καιρὸν
τοῦ Τερνεφορτίου ἦσαν εἰς τὴν Σμύρναν δύο μόνον
Παρεκκλήσια τῶν Γραικῶν. Τώρα εἶναι ἀξιόλογοι
καὶ μεγαλοπρεπεῖς τρεῖς ναοί, δύο εἰς τὸ κάτω μέρος
τῆς Σμύρνης, ὁ μὲν τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς, ὁ δὲ τοῦ
Ἀγίου Γεωργίου, κτισμένοι ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ

(α) Καὶ εἰς τῶν δύο τούτων κορυφαυτάτων καλῶν τὴν οἰκοδο-
μὴν προεῖχε τῶν ἄλλων Σμυρναίων κατὰ τὸν ζῆλον ὁ ἀείμνητος
Σαβῆ Πατελῆς. Τοιαύτων φιλοκάλων καὶ φιλανθρώπων ἀνδρῶν τὰ
εἰκόναται μικραῖσιν καὶ διόθεν μνημονεύεται διὰ παιτὸς εἰς τὴν
Ἑλληνικὴν ἱστορίαν, ὡς εἰσεγγῆαι καὶ τῆς πατρὸς καὶ τῶν ἐμμελῶν των.

«ἀποβάλλει» τόν νεωτεριστή, τόν καινοτόμο, τόν φίλο τῶν Ἐπιστημῶν, καί γίνεται ἄλλος ἄνθρωπος.

Ἄργά ἀλλά σταθερά καθὼς περνοῦν τὰ χρόνια καί αὐξάνουν οἱ τιμές, τόν κατακαλύπτει ἡ συντήρηση καί ἡ ἀντίδραση καί ὁ ἀρχαϊσμός. Δέν ὑπάρχει πιά ὁ παλιός Οἰκονόμος, συγγραφέας τῆς διατριβῆς. Ἡ ἀμέριμνη ἀλλά τόσο γόνιμη περίοδος τῆς Σμύρνης, εἶναι μόνο ἀνάμνηση. Ἀσφαλῶς μιά γλυκειά ἀνάμνηση, ὅσο καί ἂν ἴσως τώρα ὁ, καθολικός ἱεροκήρυκας τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἀποφεύγει νά ἀναφέρει τόν Ἐξηνταβελόνη του.

Τό φωτοαντιγραφημένο κείμενο πού κυκλοφορεῖ σήμερα ὁ Σύλλογος τῶν Φοιτησάντων εἰς τήν Εὐαγγελικὴν Σχολὴν Σμύρνης, ἔχει πολλές ἀξιοπρόσεχτες ἰδιοτυπίες, μὰ πάνω ἀπ' ὅλα ἀποτελεῖ μιά τρανὴ ἀπόδειξη, τοῦ σφοδροῦ ἔρωτα πού μόνο ἡ πολυφίλητη Σμύρνη, ἥξαιρε νά ἐμπνεύσει στά παιδιά της.

Θᾶλεγε κανεῖς πῶς οἱ στίχοι τοῦ Ξανθοπουλίδη, πού γράφτηκαν ὥστόσο στίς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας, προὔπῃρχαν πολλές γενιές πρίν.

*Τό Σμύρνη πατρίδα μου γλυκειά χαριτωμένη χώρα
γιά νά σέ βγάλω ἀπό τό νοῦ, ποτέ δέν θᾶρθῃ ὥρα*

ζοῦσε καί τότε ὅπως ζεῖ καί σήμερα καί —εἴθε— νά ζεῖ καί στά παιδιά μας. Ἔτσι ζοῦσε καί στήν καρδιά τοῦ Ν.Ι.Γιαλοῦσαι Καπητανάκη, ἐνός ξενητεμένου νοσταλγοῦ πολίτη τῆς Κέρκυρας, πού βρίσκει κάποτε στά παλῆα τεύχη τοῦ Λόγιου Ἑρμῆ τήν αὐτοσχέδιο διατριβή τοῦ Οἰκονόμου περί Σμύρνης, καί μέ τή λαχτάρα τοῦ Σμυρνιοῦ, τοῦ ἐρωτευμένου Σμυρνιοῦ μέ τήν πατρίδα του, τήν τυπώνει στή Μάλτα ἀπό τό Τυπογραφεῖο τῆς ἐν Λονδίνῳ Ἀποστολικῆς Ἐταιρίας, τό 1831, καί τήν μοιράζει δωρεάν στοῦ ὁμογενεῖς Ἑλλήνας καί συμπολίτας του Σμυρναίους, καμαρώνοντας ἔτσι γιά τήν πόλη πού γεννήθηκε, ὅπως θᾶδειχνε κάποιος τό πορτραῖτο μιᾶς ὡραίας Κυρίας πού εἶχε τήν τύχη νά εἶναι μητέρα του.

« Προβάλλουσιν εἰς μάρτυρα τὸν Βυκολικὸν Θεό-
κριτον, ὅσις ὠνόμασε φανερά τὸν Ὅμηρον
— Χῖον ἀοιδόν (α).

« Ἀναφέρουσιν αὐτοῦ τοῦ Ποιητοῦ μαρτυρίαν
Οἰκεῖ δὲ Χίῳ ἐνὶ παιπαλοέσση (β).

« Προβάλλουσι παλαιὰν φαρμίαν τῆς πατρίδος
των, ἣτις ὠνομάζετο ποτὲ Ὀμηρίδαι.

« Δεικνύουσι νομίσματα τῆς Χίε μετὰ τὸν τύπον
τοῦ Ποιητοῦ.

« Δεικνύουσι σχολεῖον Ὀμήρου, καὶ καθέδραν ὥστε
ἐδίδασκεν ὁ Ποιητής.

Ὅλαι αὗται αἱ μαρτυρίαι των καὶ ἂν ᾔσαν ἀλη-
θιναί, καὶ μμία ὅμως δὲν βεβαιώνει τὴν Χίον πατρίδα
τοῦ Ὀμήρου.

Ὁ Ὅμηρος λέγει, ὅχι ὅτι ἐγεννήθη, ἀλλ' ὅτι
κατοικεῖ εἰς τὴν Χίον.

Ὀμηρίδαι ᾔσαν εἰς τὴν Χίον· ἀλλ' οὕτως ὠνομά-
ζοντο ὅχι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ποιητοῦ, ἀλλ' οἱ ἀπὸ
Κυναίθης Ῥαψωδοί, οἵτινες ἔψαλλον καὶ ἐδίδασκον τὰ
ἔπη τοῦ Ὀμήρου (γ). Ἐπειτα καὶ ἀπόγονοί τε ἂν
ᾔσαν, ὁ Ὅμηρος, ὡς μάς βεβαιώνει ὁ Ἡρόδοτος, ἢ ὁ
ὑπὸ τὸ σχῆμα τοῦ Ἡροδότου γράψας τὸν βίον τοῦ
Ὀμήρου, ὁ Ὅμηρος ἐδίδασκεν εἰς τὴν Χίον, καὶ ἐνυμ-

(α) Εἰδύλ. ΙΔ'. (β) Ὑμν. εἰς Ἀπόλ. σίχ. 176. [γ] Ὁ Κύναι-
θος ἦτο Χῖος, ἀκμάσας κατὰ τὴν 69 Ὀλυμπιάδα. Ὁ Εὐστάθιος
(Ἰλιάδ. Α. 16) καὶ ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Πινδάρου (Νέμ. Β. σίχ. 1)
λέγουσιν ὅτι αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ ἐπιφανέστατος τῶν ῥαβδῶν ἢ ῥαψωδῶν,
οἵτινες συνέρραπτον εἰς τὰς ᾠδὰς των τὰ ἔπη τοῦ Ὀμήρου, κρατοῦν-
τες ῥάβδον εἰς τὰς χεῖρας. Λέγεται δὲ ὁ Κύναιθος ὅτι παρενέβαλε
πολλοὺς ἰδικούς τε σίχους εἰς τὴν ποίησιν τοῦ Ὀμήρου· καί τινες
ἀπὸ τούτων ἐπιγεγραμμένους εἰς τὸν Ὅμηρον ὕμνος πολλοὶ κριτικοὶ
τούς ἀπέδωκαν εἰς τὸν Κύναιθον.

κράσπεδα. Ἄλλ' ὅσις ἂν ᾔηται ὁ Μέλης, καὶ ὅπως ἂν ἔκειτο ἡ παλαιὰ Σμύρνα, τῆς σημερινῆς ἡ θέσις εἶναι ἔργον τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τὸν Πausανίαν, ἢ τῶν διαδόχων τε Ἀντιγόνου καὶ Λυσιμάχου, κατὰ τὸν Στράβωνα (α). Ὡς ἡ πόλις αὕτη ζῇ δύο χιλιάδας καὶ ἑκατὸν ἐξήκοντα περίωρα ἐνιαυτοὺς ἀπὸ τῆς θεμελιώσεώς της ἕως τῆς σήμερον.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ Σμύρνα ἐχειροτονήθη μητρόπολις τῆς Ἰωνίας, καὶ καθέδρα τοῦ Ἀντιγόνου, ὅσις ἔμεινε διοικητὴς ὅλης τῆς μικρᾶς Ἀσίας. Διὰ ταῦτα ἐπεῖχεν ἐνδοξον τόπον καὶ ἡ νεωτέρα, ὡς καὶ ἡ παλαιὰ Σμύρνα, εἰς τὰ Πανιώνια, κοινὴν τῶν Ἰώνων εἰς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος Πανήγυριν (β). Τοῦτο φαίνεται ἀπὸ παλαιὸν της νόμισμα, ἐπιγραφόμενον, ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΑΝΙΩΝΙΟΣ, καὶ ἀπὸ τοῦ Πausανίου τὴν μαρτυρίαν (γ). Ἀναφέρει δὲ ὁ Πausανίας καὶ ἰδιαιτέραν Ἰωνικὴν Πανήγυριν εἰς τὴν Σμύρνην συγκροτημένην χάριν ἀγώνων (δ). Τούτους δὲ τοὺς ἀγῶνας ὠνόμαζον καὶ πρώτους κοινούς τῆς Ἀσίας, ὡς φαίνεται εἰς τὰ ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων Μαξιμίνου, καὶ Γορδιανοῦ καὶ Γαλλιῆνου νομίσματα τῆς Σμύρνης, τὰ ὅποια ἐπιγράφονται ΠΡΩΤΑ. ΚΟΙΝΑ. ΑΣΙΑΣ. ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ (ε). Ἀλλὰ καὶ ἀφ' οὗ κατέπειεν ἡ Ῥώμη τὴν Ἑλληνικὴν βασιλείαν, ἡ Σμύρνα ἐτιμήθη καὶ ἐκοσμήθη ἀπὸ ὅλης τοὺς ἐνδόξους Αὐτοκράτορας τῆς Ῥώμης ὥς καὶ ἐνόμιζετο καὶ ὠνομάζετο ἡ λαμπροτέρα πόλις τῆς οἰκισμένης (ζ). Ἐὰν

(α) Στράβ. Βιβλ. ΙΔ'. (β) Ἡρόδοτ. Βιβλ. Α'. κεφ. 8. καὶ Διόδωρ. ΙΕ'. 49. (γ) Πausαν. Ἀχαϊκ. Ε'. (δ) Ἡλειακ. Β'. κεφ. ΙΔ'. (ε) J. Eckhel. Jon. pag. 560. (ζ) Αἴλ. Ἀριστείδ. Λόγ. ΙΑ'.

πορθῶν τὴν μικρὰν Ἀσίαν, μαθὼν ὅτι ἡ Σμύρνα εἶναι διαμερισμένη εἰς τὴν ἐξουσίαν των Λατίνων καὶ τῶν Μωαμεθανῶν ἐπεσφράτευσε κατ' αὐτῆς διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης. Διὰ τὴν ἀχαλᾶσθαι τὸν περίφημον κλεισὸν αὐτῆς λιμένα, ἐπρόσβαλεν ἕκαστον στρατιώτην νὰ ρίψῃ εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος ἀπὸ μίαν πέτραν, καὶ ἐχέρσωσε τὸ πλείοτερον μέρος τοῦ ναυσάθρου, τὸ ὁποῖον τῶρα ὀνομάζεται Ἀλῆ Πασσᾶ Βερανέ, (Πεδιάς). Μετὰ δεκατέσσαρας ἡμέρας γενόμενος κύριος τῆς πόλεως ἐσφάξε πολλοὺς, ἐπυρπόλησεν οἰκίας, κατηδάφισε παμπόλλας οἰκοδομὰς καὶ αὐτὸ τὸ φρούριον τοῦ ἁγίου Πέτρου. Οἱ ἰσλαμίται τῆς Ῥόδου ἀπὸ τὸ φρούριον, ὅπως ἦσαν κλεισμένοι, μετέβησαν εἰς τὰ παραπλέοντα πλοῖά των καὶ ἔφυγαν. Ἀπὸ δὲ τοὺς αἰχμαλώτους ὁ Ταμερλάνος ἀποκεφαλίσας χιλίους, ἐκτίσεν μνημεῖον τῆς νίκης τε, πύργον ἀπὸ πέτρας καὶ ἀπὸ τὰ κρανία τῶν νεκρῶν!

Ἀναχωρήσας ὁ Ταμερλάνος ἀφῆκε τὴν ἐξουσίαν τῆς Σμύρνης εἰς τὸν πρότερον ἡγεμόνα της Τοῦρκου Κινεῖτ ἢ Τζινεῖτ, ὡς τὸν ὀνομάζει ὁ Δούκας, υἱὸν τοῦ Καρασούμπασι ἡγεμόνος τῆς Ἐφέσου, εὐνοούμενον τοῦ Σουλτάνου Βαϊαζήτ. Ὁ Κινεῖτ φρονήσας ὑπὲρ τὴν δύναμίν τε ἠθέλησε νὰ γείνη βασιλεὺς τῆς Ἀσίας. Ἀλλ' ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ ὁ Α΄ ἐκστρατεύσας κατὰ τοῦτο τὸ 1419, τοῦ ἐπῆρε τὸ Νύμφαιον, τὴν Κύμην, καὶ ἐν φρούριον ἰσχυρὸν κτισμένον εἰς τὴν παλαιὰν Τήμνον ἢ Νέον τεῖχος, τὴν νῦν λεγομένην Μενεμένην, καὶ τέλος καὶ τὴν Σμύρναν αὐτήν. Ὁ Σουλτάνος κατηδάφισεν ὅλα τὰ φρούρια τῆς Σμύρνης, δὲν ἔβλαψεν ὅμως τοὺς κατοίκους της· ἐσυγχώρησε δὲ

Κάσπαξ ἐφονεύθη πάραυτα ἀπὸ ἑνα Τούρκου, καὶ δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἐξελθόντες ὁ ναυτικὸς ὄχλος ἀπὸ τὰ πλοῖα κατέσφαξαν δέκα χιλιάδας Σμυρναίους, διὰ τὰ ἐκδικηθῶσι τὸν θάνατον τοῦ Ἀρχιναυάρχου των. Ὁ δὲ Δούξ Ἰωάννης ἀφῆκεν ἀντ' αὐτοῦ διοικητὴν τῆς Σμύρνης τὸν Ὑαλέα. Μετὰ τινὰ χρόνον ἐπελθὼν πάλιν ἐκυρίευσεν τὴν Σμύρναν ὁ Τζαχᾶς. Ἀλλ' ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος τὸν ἐξέβαλε διὰ τοῦ Θαλασσοκράτορος Θαλασσηνοῦ· τὸν ἐκατηγόρησε δὲ ἐν ταυτῷ καὶ ὡς αὐτοχειροτόνητον βασιλέα, πρὸς τὸν τότε πενθερόν τε καὶ Σουλτάνον Κιλιτζλή Ἀσλάν (σπαθήρη Λέοντα). Διὰ τοῦτο παροξυνθεὶς ὁ Σουλτάνος, συναχθεὶς μὲ τὰ στρατεύματα τῶν Ῥωμαίων, ὥρμησε κατὰ τοῦ Τζαχᾶ, ἐνῷ ἐπολιόρκει τὴν Ἀΐν-δον, καὶ προσκαλέσας αὐτὸν εἰς συμπόσιον τὸν ἐμέθυσε, καὶ τὸν ἐσφάζεν.

Ὅλη ἡ μικρὰ Ἀσία ἤρχισεν ἤδη νὰ ἐρημόνηται ἀπὸ τοὺς βαρβαρικοὺς πολέμους. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ἐσείλε τὸν Φιλοκάλην νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὰς κατηδαφισμένας πόλεις· καὶ συνοίκησε πολλὰς, καὶ μεταξὺ τούτων τὸ Ἀδραμύτιον, τοῦ ὁποῖου τότε δὲν εἶχε μείνειν μηδὲ ἵχνος. Περὶ δὲ τὰς ἀρχαῖς τοῦ ἱγ. αἰῶνος ἐπόλισε τελειότερον τὴν Σμύρναν, καὶ ἀνώρθωσε τὰ ἐρείπια τῶν τειχῶν τῆς ὁ φιλόμεσος Αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης, ὅστις ἐβασίλευσε κατὰ τὸ 1222. Εἰς ταύτην τὴν ἀνάκτισιν τῆς Σμύρνης ἐπεσάτει, λέγουσιν, ὁ τότε ἀνθύπατος Θεοδόσιος· εἰς

ἱστορ. βιβλ. Γ'. 68· καὶ Μιχαὴλ Δούκαν ἱστορ. 7· καὶ Tournefort, voyage de Levant. Lettr. XXI· καὶ Chandler, voyage dans l'Asie Mineure, Tom. 1. Chap. 18. Τὸν δὲ Τζαχᾶν, Ζαχάτην ὀνομάζει ὁ Ζωνιάρης· Τζαχατζᾶν δὲ ὁ Γλυκάς.

καὶ τὸν Κινεῖτ νὰ ἔχῃ πάλιν τῆς πόλεως τὴν ἡγεμονίαν. Τὸ δὲ 1424 ὁ Σουλτάνος Ἀμεράτ ὁ Β'. ἐδίωξε τὸν Κινεῖτ, καὶ ἐδιώρισεν ἄλλον τῆς πόλεως Σατράπην. Ἀπὸ τοῦτον τὸν Σουλτάνον ἔλαβε, λέγου, ἡ Σμύρνα τὸ προνόμιον νὰ κόπῃ νόμισμα μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Σουλτάνου. Ἐδόθη δὲ αὕτῃ ἡ χάρις ὑπερὸν καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν (α). Οἱ δὲ Τούρκοι τῆς Σμύρνης ἀνήγειραν πάλιν τὸ ὑπὸ τοῦ Ταμερλάνου κατεδαφισθὲν παραθαλάσσιον φρούριον τοῦ ἁγίου Πέτρου, τὸ ὁποῖον σώζεται μέχρι σήμερον· τὸ δὲ ἄλλο τῆς θαλάσσης λεγόμενον τεῖχος, τὸ κείμενον εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης, πλησίον τῶν λεγομένων Μυρμήκων, ἀντικρὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἑρμοῦ (β) ποταμοῦ, ἡ Τερικιώτερον Γεδιζίου, ἐκτίσθη ὡς προπύργιον τῆς Σμύρνης ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς τῷ 1656, μετὰ τὴν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον φθορὰν τοῦ Τερικικοῦ στόλου ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν. Τὸ τεῖχος τοῦτο ὀνομάζεται Τερικιώτερον Σαντζάκ μπερνοῦ, (σημαίας ἄκρα), διὰ τὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κρεμαμένην ἐπ' αὐτοῦ Τερικιὴν σημαίαν. Μετὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Σουλτάνου Ἀμεράτ, ἔμεινεν ἡ Σμύρνα ὑπὸ τῶν Τούρκων τὴν ἐξουσίαν, ἀπολέμητος ἀπὸ ἄλλας δυνάμεις. Τῷ 1694, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάνου Ἀχμέτ τοῦ Β'. οἱ Ἑνετοὶ κυριεύσαντες τὴν Χίον, ἦλθον καὶ εἰς τὴν Σμύρναν μὲ ἀρκετὰ πολεμικὰ

(α) Δημήτρ. Καντεμίρ. ἱστορ. Ὀθωμ. κεφ. Α'. σημ. 1.

(β) Εἰς τιμὴν τοῦ Ἑρμοῦ, ὡς καὶ τοῦ Μέλητος, πρὸς διάγνωσιν μάστιγα τῆς τοπικῆς θέσεως, ἔκοψαν νομίσματα οἱ παλαιοὶ Σμυρναῖοι ἔχοντα τύπον ποταμοῦ, καὶ ἐπιγραφὴν ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΕΡΜΟΣ. ΕΠΙ. ΙΩΝΙΟΥΣ. καὶ ἄλλα, ΕΠΙ. ΒΩΛΑΝΟΥ. ΕΡΜΟΣ. βλ. Encyclopéd. artiel. Smyrn. καὶ J. Eckhel. Jonic. pag. 501.

περίφημοι διὰ τὴν φιλομάθειαν καὶ ἀρετὴν των. Νεόφυτος ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης ἦτο Σμυρναῖος. Προκόπιος καὶ Γρηγόριος οἱ μετὰ κλέος πατριαρχεύσαντες μετεβησαν εἰς τὸν θρόνον τὸν Οἰκεμενικὸν ἀπὸ τὸν θρόνον τῆς Σμύρνης. Ὅσον δὲ διὰ τοὺς σοφοὺς τῆς Σμύρνης βλαστούς, ἱκανὰ εἶναι τὰ ὀνόματα τῶν παλαιῶν τῆς Ἰεσίων καὶ Ἰασόνων καὶ Ἑρμογενῶν καὶ Ἰατροδώρων, καὶ Ἀντιφώνων καὶ Στεφάνων καὶ Βιώνων, καὶ Κοϊντων (α) καὶ Διομένους τοῦ διδασκάλου τοῦ Ἀναξάρχου, καὶ τοῦ ῥήτορος Δημητρίου (β), καὶ τῶν μεταγενεσέρων τῆς Σοφισῶν, τοὺς ὁποῖες μνημονεύει ὁ Φιλόστρατος, ἱκανοῦσι λέγω, ταῦτα νὰ μαρτυρήσωσιν ὅτι ἡ Σμύρνα ἐξάθη Μασεῖον τῆς Ἰωνίας.

Ἀλλ' ἡ λαμπροτέρα δόξα τῆς σοφίας τῆς Σμύρνης εἶναι ὁ Θεῖος Ὅμηρος, τοῦ ὁποῖο καυχᾶται, ὅτι εἶναι πατρίς. Περὶ τοῦτο αἶς μὲ συγχωρηθῇ νὰ ἀναφέρω συντόμως τὰς κυριωτάτας μαρτυρίας, ὁποῖας καὶ μία ἄλλη πόλις ἀπὸ τὰς ὅσαι ἀντιπρὸς τὸν Ὅμηρον, δὲν ἐμπορεῖ νὰ παραστήσῃ.

Α'.) Αὐτὸς ὁ Ὅμηρος εἰς ἓν ἀπὸ τὰ φερόμενα ἐπιγράμματά τε (γ) παραπονούμενος διὰ τὴν ἀφι-

(α) Ὁ Σμυρναῖος Ποιητὴς τῶν 14 βιβλίων τῶν παραλειπομένων τοῦ Ὁμήρου, δὲν μᾶς εἶναι γνωστὸν πῶς ὠνομάζετο· τὸ λατινικὸν ὄνομα Κοϊντος φαίνεται ὅτι ἦτο τοῦ κτήτορος τοῦ βιβλίου ἐπιγγραμμένον κατὰ τὸ σύνηθες εἰς τὸ προμετώπιον. Εὔρε δὲ τὸ ποίημα Βησσαρίων ὁ Τραπεζούντιος εἰς τὴν πόλιν τῆς Καλαβρίας. Διὰ τοῦτο ὠνομάζετο ὁ Ποιητὴς καὶ Καλαβρὸς, καὶ Κοϊντος Σμυρναῖος. Βλέπω. Chander. Tom. I. pag. 161. (β) Διογένης. Λαίης. βιβ. Ε'. κεφ. 5, καὶ Θ'. κεφ. 10.

(γ) Τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Ὁμήρου, ὡς καὶ τοὺς ὕμνους τε, τὰ κατέκριναν ὡς νόθα πολλοὶ κριτικοί. Ἀλλ' ὁ Θεκυδίδης μᾶς ἐπικυρόνει τὸν εἰς Ἀπόλλωνα ὕμνον τε. Καὶ ὁ Πλάτων (Φαίδρ. σελ. 209) τὸ εἰς Μίδα ἐπίγραμμα (βλέπω. Φαβρικ. Βιβλιοθ. Ἑλλήν.

Σμύρνης. Καὶ μίᾳ ἄλλῃ πόλιν Ἑλληνικὴν, λέγει ὁ Χάντλερος, δὲν συνεισέφερεν εἰς τὰ ταμεῖα τῆς ἀρχαιολογίας τόσα νομίσματα, καὶ ἀγάλματα, καὶ ἐπιγραφὰς, ὥς ἡ πολυπαθεσάτη Σμύρνα.

Μ' ὅλας ταύτας τὰς δυσυχίας της, ἡ πόλις αὕτη ἤρχισε πάλιν νὰ ἀνθῇ. Κατὰ τὸ 1717, ἓνα δηλαδὴ ὀλόκληρον αἰῶνα πρὸ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς μας, ὁ Τερνεφόρτιος ἠρίθμει κατοίκους τῆς Σμύρνης δεκαπέντε χιλιάδας Ὀθωμανοὺς, δέκα χιλιάδας Γραικοὺς, χιλίους ὀκτακοσίους Ἰσδαίους, διακοσίους Ἀρμενίους, καὶ ἄλλους τόσους Φράγκους. Τώρα ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης ἀναβαίνει εἰς ἑκατὸν πενήκοντα χιλιάδας, τῶν ὁποίων τὰ δύο πέμπτα περίπου εἶναι Γραικοί. Ἡ γλυκύτης τοῦ Ἰωνικοῦ κλίματος, τὸ εὐκρατον τοῦ αἵματος, ἡ ἀφθονία καὶ ποικιλία τῶν τροφῶν (α), ἡ ἐλευθερία τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Τερνεφόρτιος ἐθαύμα-

(α) Τὰ φαγώσιμα προϊόντα τῆς Σμύρνης, ἐκ μὲν τῆς ξηρᾶς εἶναι κάλλινα σαφίλια, καὶ τὰ φημιζόμενα ῥόδια, καὶ σῦκα, καὶ σαφίδες, καὶ οἶνος, καὶ βύσσινος, καὶ πορτοκάλια, καὶ ἄλλαι καλαὶ ὀπῶραι, καὶ σῖτος, καὶ ἐλαίαι, καὶ κρέας καλόν, μάλιστα τὸ βοδινόν, καὶ ποικίλα καὶ πάμπολλα κυνήγια· ἐκ δὲ τῆς θαλάσσης, ὀψάρια παντοδαπὰ, καὶ μαλάκια, καὶ σελάχη, καὶ ὀστρακόδερμα. Οἱ Δειπνοσοφισταὶ ἔκριναν τὰς Καρίδας τῆς Σμύρνης μεγίστας καὶ καλλίστας ὅλων τῶν ἄλλων θαλασσῶν, μετὰ τὰς ἐν Μαιτούριαις τῆς Καμπανίας (Ἀθην. Δειπνοσοφιστ. Α'. σελ. 7). Ὁ Δωρίων (παρ' Ἀθην. σελ. 314) ἔκρινε τὰς Ῥίνας καὶ ὅλα τὰ σελάχη τοῦ Σμυριαϊκοῦ κόλπου, ὡς ὅλων τῶν ἄλλων διαφέροντα. Αἱ Ζύγαιναι (εἶδος Σκυλοψάρευ) ἐπιχωριάζουσι μάλιστα εἰς τὴν Σμύρνην (Βελλών. παρὰ Κοραῆ ἐν σημειώσ. εἰς Ξενοκρ. σελ. 109.) Τὰ τέθια τέλεις, τὰς κοινότερον φούσκας, ἡ σθερδούκλας τῆς Σμύρνης, ἐπαιεῖ ὡς κάλλινα ὁ Ξενοκράτης. (δ. νή. Ἐκδοστ. Κοραῆ). Τεχνικὰ δὲ προϊόντα εἶναι μαλλίον, καὶ μέταλλα, καὶ βαμβάκιον, καὶ ὑφάσματα πολυποικίλα· καὶ πρὸς τούτοις ἡ Σμυριαϊκὴ, κατ' ἐξοχὴν λεγομένη, γῆ, καὶ κοινότερον σαπωνόχωμα, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἐργάζονται καθαρευκρώτατοι σαπῶνιοι.

ρεύθη, καὶ ἐγέννησε δύο θυγατέρας, τὰς ὁποίας καὶ ἰψάνδρευσεν αὐτοῦ. Πιθανὸν εἶναι οἱ ἔγγονοί τε νὰ ὀνομάσθησαν Ὀμηρίδαι. Δὲν ἦτο ὅμως διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ὀμηρος Χῖος. Πολὺ δικαιότερον ἐμπορεῖ νὰ καυχηθῇ ἡ Σμύρνα διὰ τὴν ἀκόμη σωζομένην ἀρχαιολογικὴν οἰκογένειαν τῶν Ὀμήρων, τοὺς ὁποίους, καὶ ἂν ἄλλας ἀποδείξεις δὲν εἶχεν, ἐμπόρει νὰ τοὺς βάλλῃ ὡς ἀποδείξιν, τοῦ ὅτι ὁ Ὀμηρος ἦτο Σμυρναῖος.

Οὐδ' ἀπὸ τὸ νόμισμα δὲν ἀποδεικνύεται Χῖος ὁ Ὀμηρος. Εἰς ξένων πολλῶν πολλαὶ πόλεις τιμὴν ἔκοψαν νομίσματα. Οὕτως οἱ Φεραῖοι καὶ αὐτοὶ οἱ Σμυρναῖοι ἐτύπωσαν εἰς τὸ νόμισμά των τὸν Ἡρακλῆν, καὶ οἱ Σάμιοι τὸν Μελέαγρον· ἀλλ' οὔτε ὁ Ἡρακλῆς ἦτο Φεραῖος ἢ Σμυρναῖος, οὔτε ὁ Μελέαγρος Σάμιος. Ὁ Ἀριστοτέλης μάλιστα μάς βεβαιώνει ῥητῶς, ὅτι «Χῖοι τε τιμήκασιν Ὀμηρον ΟΥΚ ὄντα πολίτην» (α). Ἐπειτα καὶ ἂν οἱ παλαιότεροι Χῖοι, θέλοντες νὰ ἀντιποιηθῶσι τὸν Ὀμηρον, ἔκοψαν, ὡς καὶ οἱ Κολοφώνιοι, νόμισμα εἰς τιμὴν τε, μήπως μὲ τοῦτο ἠδυνήθησαν νὰ ἀφαιρέσωσι τὰ εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Ποιητοῦ δικαιώματα τῆς Σμύρνης; Εἰς τὸ νόμισμα ἐμπόρεσαν νὰ μιμηθῶσι τοὺς Σμυρναίους, ἀλλὰ Μέλητα ἄλλον δὲν ἐμποροῦσαν ποτὲ νὰ κάμωσι τὴν Χίον νὰ ἀποδώσῃ.

Οὔτε τὸ φημιζόμενον σχολεῖον τοῦ Ὀμήρου δὲν δέχεται ὁ περιηγητὴς Χάντλερος (β), ἀλλὰ διατείνεται, ὅτι ἐκεῖ ἦτο ναὸς τῆς Κυβέλης, ὡς ἀποδει-

(α) Ἀριστοτ. Ῥητορικ. Βιβλ. Β'. Κεφ. κγ'. (β) Chandler's Travels in Asia Minor and Greece; Vol. I, Ch. XVI.

πολυκέφαλη παπαδική αντίδραση, πού είχε άρχηγό της τόν Γρηγόριο τόν Ε΄ καί κέντρο τήν τότε Εὐαγγελική Σχολή Σμύρνης καί τούς άδίστακτους έπιτρόπους της. Ήταν στιγμή ψυχικής εὐφορίας καί γλυκασμοῦ, έπειτα από τόσους άγῶνες.

Ή Κούμας, καί ό Οίkonόμου εκείνης τής έποχής, κατακτοῦν περγαμηνές έθνικῆς εὐγνωμοσύνης, γιά τήν καινοτόμο μεταρρύθμιση, πού στάθηκε υπόδειγμα Παιδείας καί στούς τότε καί άκόμη περισσότερο θά λέγαμε, στούς σημερινούς καιρούς, μιᾶς θριαμβεύουσας Τεχνολογίας. Πολεμώντας τότε, τή μονόπλευρη καί έντοπισμένη μόνο στή διδασκαλία τῶν «καλῶν γραμματικῶν», πού κυριαρχοῦσε εκείνη τήν έποχή, εἰσάγουν τίς «έπιστήμες» τά Μαθηματικά, τή Φυσική, τή Χημεία, κατά τρόπο σοφό καί μετρημένο, δημιουργώντας ένα ιδανικό συγκερασμό, μιᾶ εξαιρετική συμμετρία διδασκαλίας, τῶν άθάνατων άρχαίων κειμένων μέ τή Φυσική γνώση.

Δίπλα στόν Κ. Οίkonόμου πού διδάσκει Πλάτωνα, Θουκυδίδη, Ήρόδοτο, διδάσκει ό Κούμας Μαθηματικά καί Φυσική. Ή Στέφανος Οίkonόμου Χημεία καί Λατινικά. Θεαματικά πειράματα υπογραμμίζουν τή διδασκαλία αὐτή. Οί μαθητές «ψαύουν τά ὄργανα» ὅπως σημειώνει σέ μιᾶ έπιστολή του ό Κούμας. Έτσι γίνονται ὄχι μόνο έγκρατεῖς τῆς άρχαίας κλασσικῆς κληρονομίας, αλλά καί ένήμεροι τῶν θαυμασίων τοῦ Φυσικοῦ κόσμου.

Σημειώσαμε παραπάνω, ὅτι αὐτός ό σύμμετρος συγκερασμός, άποτελεῖ μόνιμο υπόδειγμα Παιδείας, πού σήμερα μέν εἶναι αὐτονόητος, αλλά τούς καιρούς τῶν Οίkonόμου καί Κούμα άποτελοῦσε πραγματική επανάσταση καί προκαλοῦσε βίαιες καί σφοδρές αντιδράσεις. Άλλο ζήτημα, αν τό σοφό αὐτό υπόδειγμα Παιδείας, συνέβη νά ανατραπεί στίς μέρες μας, καί μάλιστα άνάστροφα, από τό Νόμο περί Τεχνικῆς καί Έπαγγελματικῆς Έκπαιδευσεως, μέ τόν στραγγαλισμό αὐτή τή φορά τῆς ανθρωπιστικῆς Παιδείας πού από τό 42%, στά παληοῦ τύπου Γυμνάσια καί μάλιστα πρακτικῆς κατευθύνσεως, τήν υποβιβάζει μόνο σέ ένα 12%.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ — ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὁ συγγραφέας τῆς «Αὐτοσχεδίου διατριβῆς περί Σμύρνης» Κωνσταντῖνος Οἰκονόμου ὁ ἐξ Οἰκονόμων, ἐπάξια διεκδικεῖ δικαιώματα εὐγνωμοσύνης, ἐκ μέρους τῶν Σμυρναίων καί ὄχι μόνον γιά τήν συγγραφή τοῦ παρόντος ἱστορήματος.

Προερχόμενος ἀπό Λεβιτική οἰκογένεια, γιός τοῦ Οἰκονόμου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλικῆς Τσαρίτσαινας, μαθήτευσε ἀρχικά κοντά στόν εὐπαίδευτο πατέρα του καί ἀργότερα στή διάσημη Σχολή τῶν Ἀμπελακίων, ἔχοντας δάσκαλο, τόν σχεδόνσυνομήλικό του Κωνσταντῖνο Μιχαήλ Κούμα. Ὡστόσο ἡ αἴγλη Παιδείας καί ἡ φήμη πού τόν περιέβαλε στήν κατοπινή του ζωή, σάν καθολικοῦ ἱεροκήρυκα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καί πασῶν τῶν ὀρθοδόξων τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους Ἐκκλησιῶν, σάν τιμημένο Ἑταῖρο τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τῆς Πετροπόλεως, δοξασμένο μέλος τῶν Γερμανικῶν Ἐπιστημονικῶν Συλλόγων, κυρίαρχη μορφή, στά ἐκκλησιαστικά καί πνευματικά ζητήματα τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδας, προέρχονταν βασικά ἀπό αὐτοδιδασκαλία, ἀπό τήν πλατύτατη προσωπική του γνωριμία μέ τά ἀρχαῖα κείμενα. Εἶναι καί ὁ Οἰκονόμου, μιά κι αὐτός περίπτωση αὐτοδίδακτου σοφοῦ —παράλληλη ἂν καί ἀπόμακρη— μέ ἐκείνη τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ, πού μέ μοναδική ἀφετηρία τή γερή διδασκαλία στά καλά γραμματικά τοῦ Ἱεροθέου στήν Εὐαγγελική Σχολή Σμύρνης, κατέκτησε αὐτοδίδακτος, τίς κορυφές τῆς παγκόσμιας Φιλολογίας.

Σ' ὅλη αὐτή τή πολυκύμαντη ζωή, στά Πατριαρχεῖα, στήν Ὀδησσό, γιά πολλά χρόνια στή Πετρούπολη, στή Γερμανία καί τέλος στήν ἐλεύθερη Ἑλλάδα, ὑπάρχει μιά περίοδος τῆς ζωῆς του πού ξεχωρίζει, γιά τόν πρωτοπόρο της παλμό, γιά τήν καινότητα της ροπῆς, θά λέγαμε ἀκόμη γιά τή

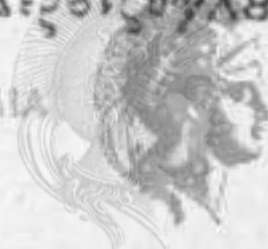

ΥΜΝΩ. ΘΕΩΝ ΜΕΛΗΤΑ. ΤΟΝ. ΣΩΤΗΡΑ. ΜΟΥ.
ΠΑΝΤΟΣ. ΛΙΜΟΥ. ΤΕ. ΚΑΙ. ΛΟΙΜΟΥ. ΠΕΠΑΥΜΕΝΟΝ.

Ἀπὸ δὲ τὸν κύκλον, ἢ τὸ καθ' αὐτὸ τεῖχος τῆς πό-
λεως, δὲν σώζονται λείψανα, εἰμὴ ἀμυρά τινὰ ἔχνη
ὅπως τῆς ἀκροπόλεως, ὅθεν φαίνεται τοῦ Μέλη-
τος ἢ κοιλάς. Εἰς τὸν μετὰ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως
τόπον, ὁ ὅποιος Λατινικώτερον ὠνομάζετο Προμήριον
(α) (post murus), ἦσαν οἱ τάφοι τῶν πολιτῶν.
Κατὰ τὸ 1615 ἀνεκάλυψεν ὁ περιηγητὴς Πύρονελ-
λος πολλὰς ἐπιγραφὰς τούτων τῶν τάφων πλησίον
τοῦ χωρίου Ἰσσηκλάρι (Λαμωηδόνων) πέραν τοῦ
Μέλητος, κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς Μαγνησίας (β). Ἀπὸ
τὸ τεῖχος καὶ τὸ θέατρον καὶ τὰς ἄλλας λαμωρὰς
τῆς Σμύρνης οἰκοδομὰς, ἐκτίσθησαν ἔπειτα λατρὰ,
καὶ ξενοδοχεῖα, οἷον τὸ Βεζιρχάνιον καὶ ἄλλα, καὶ τὸ
παλαιὸν ἐμπορεῖον ἢ Βεζεσένιον, τὸ ὅποιον εἰς τὰ
1675 δὲν ἦτο ἀκόμη τελειωμένον (γ). Ὁ Χάντλε-
ρος μᾶς βεβαιώνει, ὅτι κατὰ τὴν ῥηθεῖσαν ἐποχὴν
ἐσώζοντο ἀκόμη εἰς τὸ σήμερον ὀνομαζόμενον Τρί-
κρατον πολλὰ ἀξιοθέατα εἰρηπία τοῦ παλαιοῦ
Γυμνασίου τῆς Σμύρνης, τὸ ὅποιον μνημονεύει ὁ Στρά-
βων καὶ ὁ Πausanίας. Ἀλλὰ καὶ τῶρα σκάπτοντες
πολλοὶ πρὸς οἰκοδομὴν νέων οἰκιῶν, εὕρισκουσιν εἰς τὰ
θεμέλια σήλας, καὶ ἀγάλματα, καὶ θήκας, καὶ ὑπο-
σύλια, καὶ μάρμαρα, μνημεῖα τῆς παλαιᾶς δόξης τῆς

(α) Πλούταρχος. ἐν βίῳ Ῥωμύλου. (β) Wheler, pag. 243. καὶ
Spon, Tom. 1. pag. 130, καὶ 310. καὶ Pococke, pag. 93.

(γ) Ἀπὸ τὰ ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν κτισθέντα δημόσια οἰκοδομήματα,
ἀριθμοῦνται τῶρα εἴκοσι μεγάλα Τζαμιά· δύο ἐμπορεῖα ἢ Βεζεσέν-
νια, εἰκοσιπέντε εὐρύχωρα Λατρὰ, πενήκοντα ξενοδοχεῖα, τῶν
ὁποίων ὑπερέχουσι μάλιστα τὸ μέγαλον Βεζιρχάνιον, τοῦ Δεβδίζογλου
τὸ χάνιον, καὶ τὸ τοῦ Καρσοσμάνογλου.

νὰ κατατροπώσωσι τὸ τέρας τοῦτο τῆς βαρβαρότη-
τος, καὶ νὰ τὸ ἀναγκάσωσι νὰ περιορισθῇ εἰς τὸ βα-
σίλειόν τε, ἀφ' οὗ ἀφῆκεν ἐλευθέραν καὶ τὴν θάλασ-
σαν τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ ὅλην τὴν μικρὰν Ἀσίαν.
Ἀλλὰ τὴν τελείαν ἐκδίκησιν τοῦ ἐχθροῦ τῆς Ἑλλάδος
Πέρσης, ἀπέκειτο εἰς τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον νὰ τὴν
ἐκτελέσῃ. Ὁ Μέγας οὗτος πορθητὴς τῶν βαρβάρων
διαβαίνων ἀπὸ τὴν Εὐρώπην εἰς τὴν Ἀσίαν, διὰ νὰ
σήσῃ τὰς τροπαιοφόρους τε σημαίας εἰς αὐτὰ τῆς
Περσίας τὰ σπλάγχνα, ἐσεβάσθη τὴν εὐγένειαν τῶν
Σμυρναίων, καὶ ἠθέλησε κατὰ τινα χρησμὸν νὰ ἀνα-
νεύσῃ τὴν παλαιὰν τοῦ Ὀμήρου πατρίδα. Ἐσύναξε
λοιπὸν τοὺς συμπολίτας τούτους τοῦ Ποιητοῦ ἀπὸ
τῶν κωμῶν τῶν τὴν ἡσυχίαν, καὶ τοὺς συνοίκησεν
εἰς μίαν πόλιν, κτίσας τὴν σημερινήν μας Σμύρνην,
μέρος εἰς τὰ πλάγια τοῦ ὄρους Πάγος, καὶ μέρος εἰς τὸ
ὑποκείμενον παραθαλάσσιον πεδίου (α). Ἀπέχει δὲ
τῆς παλαιᾶς ἢ σημερινῆς Σμύρνας, κατὰ τὸν Στρά-
βωνα (β), εἴκοσι σταδίους, δηλονότι τρία τέταρτα λεύ-
γας Γαλατικῆς, ἢ ἂν θέλῃς τρία τέταρτα ὥρας
Τερκικῆς κατὰ τὸ συνειθισμένον μας μέτρον. Ποῦ
ἦτο ἡ θέσις τῆς παλαιᾶς Σμύρνης, δὲν εἶναι τόσον
εὐκόλον εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν νὰ μάς ρεβαιώσῃ. Ἡ
παλαιὰ Σμύρνα ἦτο πλησίον τοῦ Μέλητος ποταμοῦ,
παρα τὴν θάλασσαν κτισμένη εἰς τὸν Αἰολικὸν μυ-
χόν, πρὸς τὸν ὅποῖον εἶναι τὸ βαρβαρικώτερον σή-
μερον ὀνομαζόμενον Δαραγάτζιον. Κατὰ ταύτην τὴν
θεσιν της, ἥτις διορίζεται ἀπὸ τὸν Στράβωνα (γ),

(α) Πausan. Ἀχαϊκ. Ε'. Ἀριστίδ. ὁ Ῥήτ. Λόγ. ΙΑ'.

(β) Στράβ. ΙΔ'.

(γ) Αὐτ. αὐτόθ.

Ἀθηναῖοι (α), ἄποικοι δηλονότι τῶν Ἰώνων ἐκεῖνων, οἵτινες ἦλθον εἰς Ἀσίαν ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὸν Ἄνδροκλον, γνήσιον υἱὸν τοῦ Κόδρου βασιλέως τῶν Ἀθηναίων (β)· καὶ τοῦτο ἴσως ἐννοεῖ ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος ἐπιγραμματοποιὸς, ὀνομάζων Ἀθηναῖον καθὸ Σμυρναῖον τὸν Θεῖον Ὅμηρον.

«Ἡμέτερος γὰρ ἐκεῖνος ὁ χρύσεως ἦν πολιήτης·
«Εἴπερ Ἀθηναῖοι Σμύρναν ἀπωκίσσαμεν.» (γ)

Οἱ Σμυρναῖοι, εἰς τὴν πρώτην ἐποχὴν των, δὲν ἐφάνησαν κατώτεροι τῆς παλαιᾶς εὐγενείας των. Καὶ εἰς τὴν σοφίαν καὶ εἰς τὴν ἀνδρίαν διέλαμψαν, ὅσον καὶ οἱ Μιλήσιοι, καὶ οἱ Ἐφέσιοι, καὶ οἱ Κολοφώνιοι, καὶ οἱ ἄλλοι συνάδελφοί των Ἴωνες. Ἄν αἱ Κλαζομεναὶ καυχῶνται διὰ τὸν φυσικὸν Ἀναξαγόραν, καὶ ἡ Μίλητος διὰ τὸν Ἀναξιμένην καὶ τὸν Θαλῆν, ἔχει καὶ ἡ Σμύρνα νὰ καυχηθῇ καὶ δι' ἄλλας πολλοὺς βλασούς της, καὶ διὰ τὸν ἀθάνατον Πατέρα τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας, τὸν Ὅμηρον. Ἀλλὰ περὶ τούτου μὲν ὕστερον. Ὅσον δὲ περὶ τῆς ἀνδρίας τῶν παλαιῶν Σμυρναίων, τοὺς δοξάζει ὁ πόλεμος, τὸν ὅποῖον ἔκαμαν κατὰ τῶν συνεπαρχιωτῶν καὶ πορθητῶν αὐτῶν Αἰολέων, ἀπὸ τῶν ὁποίων τὴν ἀδικίαν ἐλευθερωθέντες, συνήφθησαν μὲ τοὺς Ἴωνας. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Σμύρνα μετέβη ἀπὸ τὴν Αἰολίδα ἐπαρχίαν εἰς τὴν Ἰωνίαν (δ). Τόσον καλὴ καὶ περιμάχητος, λέγει ὁ Στράβων, ἦτον ἡ παλαιὰ Σμύρνα (ε), ὥστε ἐμάχοντο περὶ αὐτῆς ὡς περὶ τῆς ἰσχυρῆς παρθένου, τὰ δύο ἀξιολογώτερα τῆς

(α) Πλάτ. Ἴων. (β) Στράβ. ΙΔ. (γ) Ἐπιγραμ. Βιβλ. Ε'.
(δ) Ἡρόδοτ. Κλειοῖ. (ε) Στράβ. ΙΔ.

Β'.) Ὁ Ὅμηρος ὀνομάζεται ἀπὸ ὅλης συμφώνως υἱὸς Μέλητος, καὶ Μελησιγένης καὶ Μελησιάνναξ. Ὁ Μέλης εἶναι Σμυρναῖος· ἔπεται λοιπὸν καὶ ὁ Ὅμηρος νὰ ᾔῃ Σμυρναῖος. Ὁ Μέλης εἶναι ποταμὸς, καὶ ὁ ποταμὸς δὲν ἐμπορεῖ νὰ γεννᾷ υἱὸν, εἰμὴ εἰς τὴν χώραν τῆς Μυθολογίας. Μ' ὅλον τοῦτο ὁ Ἡρόδοτος (α), ἐρμηνεύει τὴν ῥῆσιν ταύτην, ὅτι ἡ Κριθεῖς, ἡ μήτηρ τοῦ Ὀμήρου, τὸν ἐγέννησε πλησίον τοῦ ποταμοῦ, ὅθεν ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα.

Γ'.) Πλὴν τοῦ Μέλητος καὶ τοῦ Ἡροδότου, ἀνώνυμός τις Ἑλλήν συγγραφεὺς τῆς ζωῆς τοῦ Ὀμήρου ἀναφέρει μαρτυρίαν τοῦ Πινδάρου, καὶ ὁ Πλούταρχος τοῦ Ἀριστοτέλους (περὶ βίᾱς Ὀμήρου), ὅτι ὁ Ὅμηρος ᾔητο γέννημα τῆς Σμύρνης (β).

Δ'.) Μόσχος, Βεκολικὸς ποιητῆς, ἐν τῷ ἐπιταφίῳ τε εἰς τὸν Σμυρναῖον Βίωνα, κλαίει τὴν Σμύρναν, ὅτι ἔχασε τοῦτον τὸν βλασὸν τῆς μετόσῃν ζημίας, μετόσῃν εἶχε χάσειν καὶ τὸν παλαιὸν υἱὸν τῆς Ὀμηρον,

« Τῆτο, Μέλη, νέον ἄλγος! Ἀπώλετο πρᾶνται
Ὅμηρος (γ).

Ε'.) Ὁ Στράβων, ἀφ' οὗ ἐμπαρόδως ἀναφέρει ὅτι καὶ οἱ Κολοφώνιοι καὶ οἱ Χῖοι ἀντιποιοῦνται τοῦτον τὸν ποιητὴν, αὐτὸς φαίνεται ὅτι συγκατατίθεται μετὰ τοὺς πλείους λέγοντας τὴν Σμύρναν Πατρίδα τοῦ Ὀμήρου (δ). Ἀλλὰ καὶ ὁ πολὺ πρὸ τοῦ Στράβωνος καὶ πρὸ αὐτοῦ τοῦ Ἡροδότου ἀκμάσας Σκύλαξ ὁ Καρυανδινὸς, εἰς τὸν Γεωγραφικόν

(α) Περὶ τῆς Ὀμήρ. βιοτῆς. (β) Ἀνώνυμ. περὶ Ὀμήρ. ἐκδ. ὑπὸ Ἰησοῦ Βαρνεσίη. (γ) Μόσχ. Εἰδύλ. Γ'. (δ) Γεωγρ. ΙΔ'. καὶ ΙΒ'. σελ. 554.

Διὰ ταύτην τὴν δόξαν των ἡμιλλῶντο αἱ ἐνδοξό-
τεραι πόλεις τῆς Ἀσίας νὰ διατηρῶσιν ὁμόνοιαν με-
τὴν Σμύρναν. Εἰς ἓν νόμισμα τῆς πόλεως ταύτης
φαίνεται ἐπιγραφὴ ΕΦΕΣΙΩΝ. ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ.
ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. εἰς ἄλλο πάλιν
ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ. ΙΕΡΑΠΟΛ. ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. Ο-
ΜΟΝΟΙΑ. καὶ εἰς ἕτερον ΟΜΟΝΟΙΑ. ΣΜΥΡΝΑΙ-
ΩΝ. ΧΙΩΝ. ΕΦΕΣΙΩΝ (α). Εἰς μάτην ἐφιλοτι-
μήθη ἡ Ἐφεσος νὰ λάβῃ τὰ πρωτεῖα τῆς Ἀσίας, με-
τὴν τὴν δόξαν της. Ἐτύπωσαν καὶ οἱ Ἐφέσιοι νόμισμα
με ἐπιγραφὴν, ΕΦΕΣΙΩΝ. ΠΡΩΤΟΝ. ΑΣΙΑΣ.
Ἀλλ' εὐθὺς οἱ φιλότιμοι Σμυρναῖοι τοὺς ἀντέστησαν με-
τ' ἄλλο νόμισμα ἐπιγραφόμενον· ΣΜΥΡΝΑ. ΠΡΩ-
ΤΗ. ΑΣΙΑΣ. ΚΑΛΛΕΙ. ΚΑΙ. ΜΕΓΕΘΕΙ (β).

Ἀλλ' ἡ περὶ ἑαυτῶν μαρτυρία τῶν Σμυρναίων
δὲν ἤθελεν ἴσως εἶσθαι τόσον ἀξιόπιστος, ἂν δὲν ἐφι-
λοτιμοῦντο καὶ οἱ Καίσαρες τῆς Ῥώμης νὰ βεβαιώσωσι
τὰ πρωτεῖά των. Ὁ Τιβερίος ἐχειροτόνησε τὴν
Σμύρναν μόνην ἀφ' ὅλας τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἀ-
σίας Νεωκόρον· ἦτο δὲ αὕτη λαμπροτάτη τιμὴ,
τὴν ὅποιαν ἐχάριζαν οἱ Αὐτοκράτορες τῆς Ῥώμης
εἰς τὰς πόλεις ἐκεῖνας, ὅπως κατένευαν νὰ κτισθῶσι
ναοὶ εἰς ἀποθέωσιν τοῦ ὀνόματός των (γ). Τοιοῦτον
ἀξίωμα τὸ ἐπενόσε βέβαια κατ' ἀρχὰς ἡ κολακεία,
μ' ὅλον τοῦτο ὕψερρον ἀπέβη ζηλωτὸν σημεῖον τῆς
εὐνοίας τῶν Αὐτοκρατόρων πρὸς τοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους
ἐχάριζετο. Δεύτερον ἐχειροτονήθη ἡ Σμύρνα Νεω-

(α) Ἀριστείδ. περὶ Ὀμον. πόλ. Τόμ. Β'. σελ. 307. (β) Περὶ
κάλλους καὶ μεγέθους τῆς Σμύρνης, βλέπε πολλὰς μαρτυρίας συνη-
θροισμένας ἀπὸ τὸν Σπαγχέμιον. Spanhem. Tom. I. pag. 650.
[γ] M. Vaillant sur les Néocores Dissertat. I.

Πρὸς τοὺς Ὁμογενεῖς

Ἑλληνας, καὶ συμπολίτας μὲ Σμυρναίους.

Κύριοι,

Ἰδὲ καὶ δευτέραν φοράν ἐκδίδεται διὰ τῆ τύπῃ, ἡ
 Αὐτοσχέδιος τοπογραφικὴ ἱστορικὴ διατριβὴ, τῇ ἀξιο-
 σεβάσῃ Κυρίᾳ Κωνσταντίνῃ Οἰκονόμῃ, τῇ Πρεσβυτέρῃ καὶ
 Ἀποστολικῇ Ἱεροκύρηκός τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας,
 τὴν ὁποίαν ἔγραψε μὲ κρίσιν βαθυτάτην, διδάσκαλος
 ὢν εἰς τὸ φιλολογικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν τῆς πατρίδος
 μας γυμνάσιον, καὶ συνεργὸς πάντοτε πρὸς βελτίωσιν τῆ
 ἔθνους μας. Ἐτυπώθη πρῶτον εἰς τὸ «Ἑρμῆς ὁ Λόγιος»,
 τῷ 1817 ἔτει, ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀυστρίας, παρὰ τῶν φιλο-
 κάλων. Ἦδη δὲ δι' ἐξόδων μὲ διανέμεται δωρεάν·—δέ-
 ξασθε ἔν εὐμενῶς, ὡ φίλη μὲ πατρίς, καὶ φίλοι μὲ
 ὁμογενεῖς, ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν ἐκείνων ἡρώων.

Ν. Ι. Γιαλῆσαι Καπητανάκης.

Ἐγραψα ἐν Κιερύρα,
 1831, κατὰ μῆνα Ἰούλιον.

εἰς ταύτην τὴν πόλιν κώδικες ἀρχαιότεροι τῆς εἰρ-
μένης ἐποχῆς. Ἀπὸ τὰ παλαιὰ τῆς οἰκοδομήματ
μόλις ἔμεινε τὸ ὑπὸ Ἰωάννη τοῦ Δούκα κτισμένον
τεῖχος, εἰς τὸν τόπον τῆς παλαιᾶς ἀκροπόλεως τοῦ
Ἀκραιᾶ Διός. Πολὺ μέρος τοῦτε τοῦ τεύχους εἶναι
παλαιὸν Ἑλληνικὸν ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου.
Πόσον σέβας ἐμπνέει εἰς τὸν θεωρὸν ἢ εἰς τὰ μεγα-
λοπρεπῇ ταῦτα λείψανα ἐμβασιλεύσας σοβαρὰ
Ἑλληνικὴ ἀρχαιότης! καὶ πόσον μικρὰ φαίνονται τὰ
ἐπ' αὐτῶν μετὰ ταῦτα ἐποικοδομημένα μέρη τοῦ
τεύχους! Ἐπάνω τῆς δυτικῆς αὐτοῦ πύλης, εἰς τὰ
ἔξω, ἐμβαίνοντος πρὸς δεξιὰν, σώζεται ἡ προτομὴ
τῆς Ἀμαζόνης Σμύρνης, κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν
ἀρχαιολόγων, ἢ τοῦ Ἀπόλλωνος κατ' ἄλλας· εἰς δὲ
τὴν εἴσοδον τῆς μεγαλοπρεπεστάτης βορρείας πύλης
ἔπάνω τῆς καμάρας φαίνονται εἰκόνες δύο αἰετῶν, καὶ
μία δυσανάγνωστος ἐπιγραφὴ εἰς τιμὴν τοῦ Ἰωάννη
Δούκα, καὶ τῆς ὠραίας βασιλίσσης τε. Εἰς τὸ μέσον
τῆς ἀκροπόλεως, ἐντὸς τοῦ τεύχους, σέκει ἀκόμη ἡ
κατά τινας παλαιὰ Ἐκκλησία τῶν ἁγίων Ἀποσό-
λων, μεταμορφωμένη εἰς Τζαμίον ἔρημον ἤδη. Πλη-
σίον δὲ τοῦτε σώζεται ἀρχαία εὐρυχωροτάτη δεξα-
μενὴ (Κισέρνα) ὑπόγειος, τῆς ὁποίας ἡ ὀροφὴ ἔπα-
ναπαύεται εἰς ἕξ μεγάλας καμάρας κατὰ μῆκος,
καὶ πέντε κατὰ πλάτος. Ἀπὸ δὲ τὴν δυτικὴν πύλην

ἔπαισε καὶ αὐτός· ἀνωκοδόμηθη δὲ τῷ 1690, καὶ πάλιν πυρποληθεὶς
τῷ 1763 ἀνεκτίσθη τῷ 1792. Μνημοιεύει δὲ καὶ ὁ Κεδρηνὸς (σελ.
568. Τόμ. β'.) καὶ ἄλλον μεγάλον σεισμὸν τῆς Σμύρνης, συμβάντα
κατὰ τὸ 1048. Ὑστατος δὲ τῆς πόλεως ταύτης σεισμὸς ἀναφέρεται
ἢ κατὰ τὸ 1778 μετὰ πυρκαϊᾶς συνημμένους, ὅσις ἐπροξένησε πολ-
λὴν φθορὰν καὶ ζημίαν. Εἶναι παρατηρήσεως ἄξιον, ὅτι ὅλοι οἱ ἀξιο-
μνημόευτοι σεισμοὶ συνέχισαν εἰς ταύτην τὴν πόλιν τὸν Ἰαῦνον.

78124

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΩΝ

ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΩΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΝ ΣΧΟΛΗΝ ΣΜΥΡΝΗΣ

Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

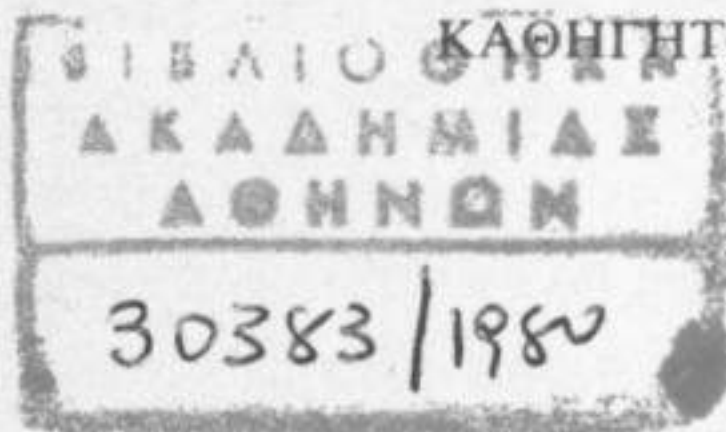
ΠΕΡΙ

ΣΜΥΡΝΗΣ.

“Οἱ μεταγενέστεροι ἡμῶν θέλωσι σᾶς ἀνεγέρειν σίλας,
ἀνδριάντας, ἢ τρώαια.” Ἀνώνυμ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ — ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΜΙΧ. ΑΘ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΜΕΛΙΤΗ,

Ἀπὸ τὸ Τυπογραφεῖον τῆς
Ἐν Λονδίῳ Ἀποστολικῆς Ἑταιρείας.

1831.

ΑΘΗΝΑ 1977

ΑΘΗΝΩΝ

γλυκειά ξενοιασιά τῆς νειότης, πού ἀναφέρεται στά χρόνια πού ἔζησε κάτω ἀπό τό γλαυκό Ἰωνικό οὐρανό τῆς Σμύρνης.

Ὅταν ἐγκαταλείπει τή θέση τοῦ Οἰκονόμου τῆς Ἐπισκοπῆς Ἐλασσόνο, γιά νά φτάσει τό 1809 στή Σμύρνη, ἕτοιμος νά στρατευθεῖ μαζί μέ τόν Κωνσταντῖνο Μιχαήλ Κούμα, στή μάχη πού δίνει ὁ διδάσκαλος αὐτός τοῦ Γένους γιά τήν ἀνακαίνιση καί τόν συγχρονισμό τῆς Παιδείας, σάν κύριο ὄπλο τοῦ Ἑλληνικοῦ διαφωτισμοῦ, εἶναι νεωτεριστής, προοδευτικός, πρόθυμος νά ὑπερασπίσει μέ τή ρωμαλέα του ὁρμή, τίς καινούργιες ιδέες πού διδάσκει καί ὑποδεικνύει ἀπό τό Παρίσι ὁ μέγας Σμυρναῖος Κοραῆς.

Τότε δέν εἶναι ἀκόμη οὔτε ὁ συντηρητικός μέγας ιεροκῆρυξ, οὔτε ὁ προστατευόμενος τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε' οὔτε ὁ τιμημένος ἀπό τόν Τσάρο πασῶν τῶν Ρωσσιῶν Ἀλέξανδρο τόν Α' σοφός, οὔτε ὁ σφοδρός πολέμιος τοῦ Αὐτοκέφαλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Εἶναι ἀπλῶς ὁ πιστός καί ἐνθουσιώδης συνεργάτης τοῦ Κούμα, ἀκούραστος διδάσκαλος τῶν γραμματικῶν, στό Φιλολογικό Γυμνάσιο τῆς Σμύρνης, ὅπου διδάσκουν καί οἱ δύο, φανατικός στίς ιδέες τοῦ Κοραῆ, ἀλλά καί πρόθυμος νά ἀκολουθήσει τήν χαρισάμενη ζωή τῆς Σμύρνης, μιά ζωή γεμάτη ἄνεση καί ἀφθονία, γέλοιο καί εὐθυμία. Ἀκόμη καί οἱ φτωχότερες τάξεις, τόν περιβάλλουν μέ στοργή καί ἀγάπη, μέ σεβασμό καί πρόθυμη συνδρομή. Ξέρουν οἱ Σμυρνιοί νά τιμοῦν τόν δάσκαλο.

Γράφει ὁ Κούμας στόν Πρόλογο τοῦ δωδεκάτου τόμου τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀνθρωπίνων πράξεων: «*Ἠγάπησα τήν Σμύρνην ὅπως ἠγάπησα τήν γενέτειράν μου, ὅπως ἠγάπησα ὅλην τήν Ἑλλάδα. Τήν ἠγάπησα δέ διά τήν ἀγάπην της πρὸς τά γράμματα, τάς ξένας γλώσσας, ἀλλά πρωτίστως διά τό εὐθύ τοῦ γράμματος, τάς ξένας γλώσσας, ἀλλά πρωτίστως διά τό εὐθύ τοῦ χαρακτήρος τῶν κατοίκων της. Ἡ Σχολή μας ἐστεγάζετο (ἀναφέρεται εἰς τό πρῶτον ἔτος λειτουργίας τῆς τότε ὀνοραζομένης ἀκόμη Δημοσίας Σχολῆς) εἰς ἓνα εὐρύχωρον οἶκημα τῆς συνοικίας τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, ἐργαζόμεθα δέ ἐγώ*

καράβια διὰ νὰ τὴν πολιορκήσωσιν. Ἀλλ' οἱ ἐν τῇ Σμύρνῃ Πρόξενοι (Κόνσουλοι) τῶν ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν, Γάλλων καὶ Ἀγγλων καὶ Ὁλλανδῶν, ἀπαντήσαντες εὐθὺς τὸν Ἀρχιναύαρχον τῶν Ἑνετῶν, τὸν παρεκάλεσαν νὰ ἐνθυμηθῇ, ὅτι ὁ πόλεμος οὗτος ἔμελλε νὰ ἐξαγριώσῃ τοὺς Σμυρναίους Τούρκους κατὰ τῶν παρεπιδημούντων μάλιστα Εὐρωπαίων, καὶ νὰ προσενήσῃ ὄλεθρον καὶ εἰς τὰς πραγματείας καὶ εἰς τὰ σώματά των. Ὁ Ἀρχιναύαρχος φοβηθεὶς τὴν ἀγανάκτησιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν βασιλείων, ἀνεχώρησεν ἄπρακτος (α) καὶ ἀφῆκε τὴν Σμύρναν εἰς ἡσυχίαν, ἥτις δὲν διεκόπη μέχρι τῆς σήμερον, ἐκτὸς ἐὰν ἐξαίρεσθης ἐσωτερικὰς τινὰς ὅχι ἀξιολόγους ταραχὰς, καὶ τὴν ἔφοδον, τὴν ὁποίαν ματαίως ἔκαμε κατ' αὐτῆς ὁ ἀποστάτης Σαριμπέογλος κατὰ τὸ 1736.

Μετὰ τοσαύτας μεταβολὰς φανερὸν εἶναι, ὅτι ἡ δυσυχὴς Σμύρνα ἐφόρεσεν ἱκανοὺς χρόνους πένθιμον σχῆμα. Οἱ πόλεμοι, οἱ σεισμοὶ, αἱ πυρκαϊαὶ, τὸ θανατικόν, ἡ αἰχμαλωσία ἐπροξένησαν πολλὴν ἐρήμωσιν εἰς τὴν περικαλλεσάτην ταύτην πόλιν· ὀλίγαι οἰκογένειαι διεσώθησαν ἀπὸ τοὺς παλαιούς της βλασούς. Ὅλα σχεδὸν τὰ ἀρχαῖα της λαμπρὰ οἰκοδομήματα κατεπόθησαν. Ὁ κατὰ τὸ 1688 συμβὰς εἰς αὐτὴν φοβερός σεισμός κατεπόντισε πολλὰς συνοικίας καὶ τὰ δημόσια γραμματοφυλακεῖα καὶ ἀρχεῖα, καὶ τὰ Ἑλληνικὰ καὶ τῶν παρεπιδημούντων Εὐρωπαίων, τὰ ὅποια ἦσαν οἰκοδομημένα πλησιέστερον τῆς θαλάσσης (β). Διὰ τοῦτο δὲν εὕρισκοντο

(α) Δημήτρ. Καντεμίρ. Ἱστορ. Ὑθωμαν. βιβλ. Δ'. 47.

(β) Τοῦτο τοῦ σεισμοῦ γίνεται μνεία εἰς μάχμαρον, κείμενον ἰσπανικῶς τῆς δυτικῆς πύλης τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Φωτεινῆς, ὅστις τότε

κινύεται, λέγει, ἀπὸ τὰ πλησίον τοῦ θρόνου σωζόμενα ἐκτυπώματα τῶν λεόντων.

Ὅσον διὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοκρίτου, εὐκόλα δύναται νὰ ἐξηγηθῇ· ὅτι ὁ Θεόκριτος ὠνόμασε τὸν Ὅμηρον Χῖον αἰοιδόν, ἢ ὡς πολιτογραφηθέντα ἀπὸ τοὺς Χίους, ἢ ὡς διδάξαντα τὰ ποιήματά τε εἰς τὴν Χίον.

Ταῦτα ἔγραψα αὐτοσχέδιον καὶ σύντομον περὶ Σμύρνης διατριβὴν, ἀναγκασθεὶς νὰ λύσω μικράν τινα διαφορὰν συμβᾶσαν μεταξὺ φιλομαθῶν τινῶν Σμυρναίων καὶ ἐξωμεριτῶν περὶ τῆς πόλεως ταύτης. Αἱ καθημεριναὶ ἀσχολίαι τοῦ ἐπαγγέλματός μου δὲν μὲ συγχωροῦσι νὰ ἐπιθεωρήσω μετ' ἐπιστάσις τὸ πόνημα. Ἄν παρεισέφρησαν εἰς αὐτὸ λάθη πολλὰ ἢ ὀλίγα, ἃς χρησιμεύσωσιν εἰς τοὺς πεπαιδευμένους τῶν Σμυρναίων ὡς κείτρα, διὰ νὰ ἐξετάσωσι βαθύτερα, καὶ νὰ ἐκθέσωσι πλατύτερα τὴν ἱστορίαν τῆς Πατρίδος των.

Ὅσον διὰ τοὺς φιλομούσους Χίους ὁμολογῶ, ὅτι εἶναι ἄξιοι νὰ ἀντιφιλοτιμῶνται πρὸς τοὺς Σμυρναίους περὶ τοῦ μεγάλου Ποιητοῦ, διότι εἶναι ἐπίσης ζηλωταὶ καὶ σπεύδουσι τῆς σοφίας τε. Καὶ αὐτὸς ὁ Ὅμηρος, νομίζω, ἂν ἦτο τρόπος νὰ ἀκυσθῇ ἡ φωνή τε ἀπὸ τὸν τάφον, ἤθελεν εἰπεῖν καὶ πρὸς τοὺς συμπατριῶτάς τε Σμυρναίους καὶ πρὸς τοὺς ἐρασάς τε Χίους, καὶ πρὸς ὅλους τοὺς Ἕλληνας, ὅτι «Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου εἶναι οἱ μιμούμενοί τὴν ἀρετὴν μου.»

Ὅμολογοῦντες πρὸς τὸν ἀξιοσέβαστον καὶ ἀξιεπαινον Κ. Οἰκονόμον τὰς προσηκούσας διὰ τὸ ὅποιον ἐπρόσφερεν εἰς τὸ γένος τε πολύτιμον δῶρον χάριτας, ἐπαινοῦμεν τοὺς ὑποίους μετὰ πύλης

κόρος ἀπὸ τὸν Ἀδριανὸν, ὡς φαίνεται εἰς τὰ Ὁξω-
νιακὰ Μάρμαρα, καὶ ἀπ' αὐτοῦ παρωνομάσθη
ΑΔΡΙΑΝΗ. ΣΜΥΡΝΑ, ὡς φαίνεται εἰς ταύτης
τῆς ἐποχῆς τὰ νομίσματά της (α). Καὶ τρίτον
τέλος ἐτιμήθη καὶ με τοῦ Νεωκόρου τὸ ὄνομα, καὶ με
τὴν ἐπωνυμίαν ΠΡΩΤΗ. ΑΣΙΑΣ. ἀπὸ τὸν Αὐτο-
κράτορα Καρακάλλαν. Αὗται αἱ τιμαὶ της ἀπο-
δεικνύονται καὶ ἀπ' ἄλλο νόμισμά της, εἰς τὸ ὁποῖον
ἀναγινώσκεται ἐπιγραφὴ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. Γ.
(τρὶς) ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

Ἀλλὰ καὶ ἂν τὰ μνημεῖα ταῦτα τῆς τῶν Σμυρ-
ναίων εὐγενείας δὲν ἐσώζοντο, ἡ ἱστορία εἶναι ταύτης
ἀψευδέςατος μάρτυς. Ἀπὸ τὸν ἱστορικὸν Τάκитον
μανθάνομεν, ὅτι εὐθύς ἀφ' οὗ ἐξεσίασαν τὴν πόλιν
ταύτην οἱ Ῥωμαῖοι, τὴν ὑπερασπίσθησαν ἀπὸ τὸν
πόλεμον τοῦ Ἀντιόχου, καὶ τὴν ἐτίμησαν καὶ διὰ τὰς
φυσικὰς καὶ διὰ τὰς πολιτικὰς της χάριτας. Ὄταν
ἐπολέμει ὁ Καῖσαρ μετὰ τὸν Πομπηϊόν, οἱ Σμυρναῖοι
ἐκηρύχθησαν ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Πομπηίου, καὶ τὸν
ἐβοήθησαν με ἱκανὰ καράβια. Μετὰ τὸν θάνατον
τοῦ Καίσαρος οἱ Σμυρναῖοι ἀντέστησαν εἰς τὸν μαχι-
μώτατον Δολαβέλλαν. Καὶ ὅταν ἔπεσεν ἡ πόλις
αὕτη ἀπὸ φοβερώτατον σεισμόν, κατὰ τὸ 177 ἀπὸ
Χριστοῦ, ὁ Μάρκος Αὐρήλιος ἐφρόντισε νὰ τὴν ἀνα-
κτίσῃ με πολλὴν λαμπρότητα καὶ εὐπρέπειαν.
Ἐπεσάτει δὲ εἰς τὴν ἀνάκτησιν Δημοχάρης Σμυρ-
ναῖος, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήγειραν οἱ συμπατριῶταί τε
εἰκόνα με ἐπιγραφὴν,

«Δαμόχαρι κλυτέμητι, δικασπόλε, σοὶ τόδε κῦδος»

[α] J. Eckhel. Tom. 11. pag. 544.

ὄρυγμα εἰς τὴν πεδιάδα, πλησίον τῆς ὁδοῦ τῶν Βρυ-
ούλων, τὰ ὅποια εἶναι ἢ παλαιὰ Δάφνος, ἢ κατ'
ἄλλας τὸ Χύτριον. Ὁ λιμὴν τῆς Σμύρνης κρίνεται
ὁ μέγιστος καὶ εὐρυχωρότατος ὅλων σχεδὸν τῶν τῆς
Ἀσίας λιμένων. Διὰ τοῦτο ἴσως ὠνομάζετο ἐξ ἀρχῆς
καὶ Ναύλοχον ἢ Σμύρνα, ὡς δυναμένη παμπόλλας
νῆας νὰ χωρῇ. Ὑπέρκειται δὲ τοῦ Σμυρναϊκοῦ κόλπου
πρὸς μὲν τὸ δυτικονότιον μέρος τὸ Κοράκιον ὄρος, τὸ
κοινότερον λεγόμενον τῶν δύο ἀδελφῶν, διὰ τὰς ἐξε-
χούσας δύο γειτονικὰς κορυφὰς τε· πρὸς δὲ τὸ ἀνα-
τολικοβορρῆιον, ὁ Σίπυλος ἀπὸ τοῦ ὁποῖου παρωνο-
μάζετο καὶ ἡ παλαιὰ Σμύρνα Σιπυλήνη (α). Σιπυ-
λήνη δὲ ἐπωνομάζετο καὶ ἡ Κυβέλη, τὴν ὁποίαν ἐτίμων
μάλιστα οἱ πρὸς Σίπυλον Μάγνητες (β) καὶ οἱ Σμυρ-
ναῖοι. Εἰς τὸ β'. τῶν Ὀξονιακῶν μαρμαρῶν σώζεται
συνθήκη μεταξὺ Μαγνήτων καὶ Σμυρναίων μετὰ τὸν
ἐφεξῆς ὄρκον, «Ὁμνύω Δία, Γῆν, Ἀῖθρην, Ἀθηναῖαν,
Ἀρείαν, καὶ τὴν Ταυροπόλιν, καὶ τὴν ΜΗΤΕΡΑ
ΤΗΝ ΣΙΠΥΛΗΝΗΝ.» Διὰ τοῦτο οἱ Σμυρναῖοι
εἶχον καὶ νόμισμα ἐντεῦθεν μὲν φέρον τύπον γυναι-
κείας πυργοφόρου κεφαλῆς, καὶ ἐπιγραφὴν, ΣΙΠΥ-
ΛΗΝΗ· ἐτέρωθεν δὲ φαίνεται ἐπιγραφὴ ΣΜΥΡ-
ΝΑΙΩΝ, καὶ εἰκὼν λέοντος μετὰ τυμπάνου (γ).
Ταῦτα δὲ ἦσαν τῆς Μητρὸς τῶν Θεῶν τὰ παράσημα,
ἣ κροτάλων τυπάνων τ' ἰαχὴ, σύν τε βρόμος αὐλῶν
Εὐαδεν, ἡ δὲ λύκων κλαγγή, χαροπῶν τε λεόντων (δ).

Διοικεῖται δὲ τώρα ἡ Σμύρνα, τὰ πολιτικὰ, ἀπὸ
Ἐπαρχον (Μεσελίμην), καὶ Κριτὴν (Μελαῖν), καὶ

(α) Ἀριστ. Τόμ. Α'. σελ. 229. (β) Πausan. βιβ. Γ'. κεφ.
κβ'. (γ) J. Eckhel. Jon. pag. 543. (δ) Ὀμήρ. ὕμν. ιγ'.

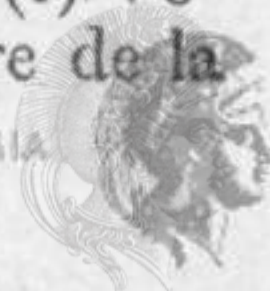
ἀναφέρει τὸ ὄνομα Ἰατροῦ τινος Σμυρναίου Ἑρμογένους τοῦ Χαρμίδου, καὶ τὰ διάφορα συγγράμματά τε, μεταξὺ τῶν ὁποίων φαίνεται καὶ ἐν περὶ πατρίδος Ὀμήρου. Ὁ Σμυρναῖος Ἑρμογένης, ὅστις ἠκμαζεν εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνθούσης Ἑλλάδος, εἶχεν ἴσως πολλὰ ἀξιοπιστότερα δικαιώματα νὰ ἀποδείξῃ συμπατριώτην τε τὸν Ὀμηρον, παρὰ ὃ μετὰ ΙΗ'. ἑκτονταετηρίδας γεννηθεὶς Ἀλλάτιος ὁ Χῖος, ὅστις δι-ἰσχυρίζεται, ὅτι ἔχει συμπατριώτην τε τὸν Ὀμηρον, ἐν ᾧ ἄλλως καταξέσχίζει τόσον ἀπάνθρωπα τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ὀμήρου.

ΙΒ'.) Οἱ ἐνδοξότεροι τῶν Ῥωμαίων συγγραφέων καὶ ποιητῶν, οἷον, Λεκανὸς (α), Σίλιος Ἰταλικὸς (β), Κικέρων (γ), καὶ ἄλλοι, ὁμολογοῦσι τὸν Ὀμηρον Σμυρναῖον.

ΙΓ'.) Πολλοὶ ἀλλογενεῖς νεώτεροι σοφοὶ, οἷον, Κύσερος (Kuster), Τάνεγυς (Tanegy), Λεφάβριος (le Favre), ἡ κυρία Δακιέρα (Madame Dacier), Κύπερος (Cuper), Σχόττος (Schotte), Φαβρίκιος (Fabricius), Τερνεφόρτιος (Tournefort) (δ), Νοέλος (Noel) (ε), καὶ ἄλλοι πολλοὶ, καὶ Ἀγγλοὶ καὶ Γερμανοὶ καὶ Γάλλοι καὶ Ἰταλοὶ, κρίνουν ἀδίκον προφανέστατον, ἀφίνοντας τὸν Μέλητα καὶ τὴν Σμύρναν, νὰ ζητῶσιν ἄλλου τοῦ Ὀμήρου τὰ γενέθλια.

Ἀλλ' οἱ φιλόκαλοι καὶ φιλότιμοι Χῖοι θέλωσι τὸν Ὀμηρον ἰδικόν των.

(α) Smyrnæus vates Homerus. Libr. 9. (β) Smyrnæa plectra, pro Homericâ. Libr. 8. (γ) pro Archia. (δ) Voyage de Levant. Lettre XXI. (ε) Noël Dictionnaire de la Fable.

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΠΕΡΙ

ΣΜΥΡΝΗΣ.

Ἡ ΣΜΥΡΝΑ, κατὰ τὴν πιθανωτέραν χρονολογίαν, ἐκτίσθη εἰς τὴν Αἰολίδα τῆς Ἀσίας, χιλίους ἑκατὸν τριάκοντα χρόνους πρὸ Χριστοῦ (α), ἤγουν τρεῖς χιλιάδας παρὰ πεντήκοντα τρεῖς χρόνους πρὸ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς μας.^α Τινὲς ἀναβιβάζουσι τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς ἀκόμῃ παλαιότερων χρόνων ἐποχῆς. Στέφανος ὁ Βυζάντιος (β) καὶ ὁ ῥήτωρ Ἀριστείδης τὴν ὀνομάζουσι πόλιν Τανταλίδαν, ὡς κτίσμα τοῦ Ταντάλου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὠνομάσθη Ναύλοχον κατ' ἀρχάς. Σμύρνα δὲ ὕστερον ἐκλήθη, ἀπὸ τινος τῶν Ἀμαζόνων. Ὁ δὲ Ἡρόδοτος (γ) μάς βεβαιώνει, ὅτι κτίσεως καὶ θεμελιωτῆς τῆς Σμύρνης ὑπῆρξε μετὰ τῶν Αἰολέων Κυμαίων

(α) Voyage du J. Anachars. Tom. 7. Table I. καὶ Tabl. IV. (β) Περὶ πόλεων. Λέξ. Σμύρνα. (γ) Περὶ τῆς Ὀμήρου βιοτ. δ. ι. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀλλογενεῖς Κριτικούς θεωροῦν τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ Ἡροδότου ὡς νόθον, διὰ τινὰς μάλιστα διαφορὰς χρονολογικάς, αἱ ὁποῖαι δὲν συμφωνοῦσι μὲ τὰς Μούσας τε. Ὁ Βόσσιος ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτέρους (De histor. Graec. I. 3.) καὶ ὁ Καισαρότης ἀπὸ τοὺς νεωτάτους (Volgarizat. Iliad. Omer. Tom. 1. pag. 39) διίσχυρίζοντα, ὅτι εἶναι γέννημα χειρὸς νεωτέρας τοῦ Ἡροδότου. Ἀλλ' ὁ Τατιανὸς (Λόγ. πρὸς τοὺς Ἑλληνας), ὁ Εὐστάθιος, ὁ Σείδας, ὁ Βυζάντιος Στέφανος (περὶ πόλ.) γνωρίζουσι τὸ βιβλίον γνήσιον τοῦ Ἡροδότου πόνημα.

^α Ὁ πεπαιδευμένος συγγραφεὺς πρῶτον ἐτύπωσε τὴν παρούσαν Διατριβὴν κατὰ τὰ ἀνωτέρω.

κοινῶν μιᾶς τινος ἐπαρχίας ἀγώνων, ἐορτῶν, καὶ ἄλλων ἱερῶν τελετῶν. Τοιοῦτοι Ἀσιάρχαι ἦσαν συνηγμένοι εἰς τὴν Ἐφεσον κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Ἀρτέμιδος, ὡς βλέπομεν εἰς τὸ ΙΘ' κεφάλαιον τῶν Πράξεων. Εἶχε δὲ ἡ Σμύρνα καὶ Ἀρχιερέα ἰδιαίτερον, ὡς φαίνεται εἰς τὰ νομίσματά της. ΕΠΙ. ΤΕΡΤΙΟΥ. ΑΣΙΑΡΧΟΥ. καὶ εἰς ἄλλο, ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ. ΑΡΧΙΕΡΕ (α). Ἐγένετο δὲ ὁ αὐτὸς πολλάκις καὶ Ἀσιάρχης, καὶ Ἀρχιερεὺς, καὶ Στεφανηφόρος. Ἀσιάρχης μὲν, καθὼς ἔφορος τῶν κοινῶν τῆς Ἐπαρχίας Ἱερῶν. Ἀρχιερεὺς δὲ τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος. Στεφανηφόρος δὲ ἱερεὺς ἐνός τινος ναοῦ, οἷον Νεμέσεων, Ἀθηνᾶς, Ἡρακλέους, κτλ. Μ' ὅλον δὲ ὅτι καθὼς εἴπομεν, ἡ ἀρχὴ τοῦ Στεφανηφόρου ἤκμαζεν εἰς τὴν Σμύρνην καὶ ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων· ἡ ἐπισημοτέρα ὅμως ἀρχοντία τῆς Σμύρνης ἦτο τότε ὁ Πραίτωρ, ἦτοι ὁ Στρατηγός, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα ἐχαράσσετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ νομίσματα, οἷον, ΕΠΙ. ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ. ΣΤΡΑ. ΣΚΡΙΒΩΝΙΟΥ. ΣΜΥΡ. Εἶχαν δὲ οἱ Σμυρναῖοι καὶ Γερσίαν, ἡ συνέδριον Γερόντων τιμώμενον ἀπὸ τοὺς Αὐτοκράτορας μὲ τὴν ἐπωνυμίαν Σεμνότατον, ὡς φαίνεται εἰς ἓν τῶν Ὀξονιακῶν Μαρμάρων ΤΩ. ΣΕΜΝΟΤΑΤΩ ΣΥΝΕΔΡΙΩ. ΤΩΝ. ΕΝ. ΣΜΥΡΝΗ. ΓΕΡΟΝΤΩΝ. Τὸ αὐτὸ δὲ συνέδριον ὠνομάζετο καὶ ἱερὰ Σύγκλητος, ὡς φαίνεται εἰς νόμισμα Σμυρναίων, ἔχον ἐπιγραφὴν ἐντεῦθεν μὲν ΙΕΡΑ. ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ. ἐτέρωθεν δέ· ΒΙΩΝΟΣ. ΤΑΜΙΟΥ. ΣΜΥΡΝ. Ἐντεῦθεν συμπεραίνεται,

(α) Eckhel. Jon. pag. 553.

οτι καὶ ὁ Ταμίας παρὰ Σμυρναίοις ἦτο διαπρεπές-
τον ἀξίωμα· διὰ τοῦτο ἐπωνομάζετο καὶ Ταμίας
τῶν Ὀσίων προσόδων (α). Ἀφ' ὅλα ταῦτα καὶ
τὰ τοιαῦτα μαρτυρεῖται ἡ παλαιὰ τῶν Σμυρναίων
λαμπρότης.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς χρόνους τῶν Χριστιανῶν Αὐτο-
κρατόρων ἡ Σμύρνα ἐθεωρεῖτο ὡς δευτερεύουσα τῆς
Κωνσταντινουπόλεως καὶ διὰ τὴν εὐγένειαν καὶ διὰ τῆς
εὐσεβείας τῆς τὴν δόξαν. Ἡ Σμύρνα ὑπάρχει μία
ἀπὸ τὰς ἑπτὰ τῆς Ἀποκαλύψεως Ἐκκλησίας (β),
ἥτις κυρίως σώζεται ἀκόμη, πολὺ παρὰ τὴν Πέργα-
μον καὶ τὰ Θυάτειρα βεβαιότερα· διότι Σάρδεις, καὶ
Ἐφεσος, καὶ Λαοδίκεια, καὶ Φιλαδέλφεια δὲν εἶναι
πλέον αἱ παλαιαὶ ἐκεῖναι πόλεις, ἀλλὰ λείψανα
αὐτῶν μετοικισμένα εἰς ἄλλην παρὰ τὴν προτέραν των
θέσιν. Ἐτίθετο δὲ ἡ Μητρόπολις τῆς Σμύρνης ἐπὶ
τοῦ Αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, μεταξὺ τῶν
Αὐτοκεφάλων λεγομένων Μητροπόλεων (γ). Εἶχε
δὲ καὶ Ἐπισκοπὰς ἕξ, ὡς φαίνεται εἰς τὴν διάταξιν
τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ Γέ-
ροντος (δ).

Τὴν Φώκαιαν,
Τὴν Μαγνησίαν,
Τὸ Ἀνήλιον, ἢ Ἡλεῖον,
Τὰς Κλαζομενάς,
Τὸν Ἀρχάγγελον,
Τὴν Πέτραν.

Ἀλλ' ἐμελλον ποτὲ νὰ περάσωσι καὶ τῆς Σμύρνης,
καθὼς καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, αἱ πρὸς δύσιν ἤδη

(α) Μαρμ. Ὀξον. Β'. σίχ. 58. (β) Ἀποκαλ. γ'. (γ) Καθ.
Κεροπαλάτ. σελ. 292. (δ) Αὐτ. σελ. 340.

λοξενίαν τῶν Κυμαίων, μαρτυρεῖ μητέρα καὶ πατρίδα
τε τὴν Σμύρναν· ἰδοὺ τὰ ἔπη τε αὐτά.

Οἷη μ' αἶση δῶκε πατὴρ Ζεὺς κύρμα γενέσθαι
Νήπιον αἰδοίης ἐπὶ γένεσι μητρὸς ἀτάλλων,
Ἦν ποτ' ἐπύργωσαν βελῇ Διὸς Αἰγιοόχοιο
Λαοὶ Φρίκωνος (α) μάργων ἐπιθήτορες ἵππων,
Αἰολίδα ΣΜΥΡΝΑΝ ἀλιγείτονα ποτνιανάκτον.

Τόμ. Α'. βιβ. Α'. κεφ. 34, καὶ Ἰωτ. Σκαλιγ. ἐπισατ. εἰς τὰ Χρο-
νικά τοῦ Εὐσέβ. φύλ. 74 καὶ Ἀγῶνα Ὀμήρ. καὶ Ἡσιόδ. καὶ Σειδ. ἐν
Λέξ. Μίδας). Ἀλλὰ καὶ Διογένης ὁ Λαέρτιος ἀναφέρει τινῶν γνώμην,
ὅτι τὸ εἰς τὸν Μίδα ἐπίγραμμα εἶναι τοῦ Κλεοβούλου, μαρτυρεῖ ὅτι
κοινῶς ἀπεδίδοτο εἰς τὸν Ὀμηρον (βιβ. Α'. κεφ. 5'). Εἶναι βέβαιον
λοιπὸν ὅτι ἔγραψεν ὁ Ὀμηρος ὕμνους καὶ ἐπιγράμματα. Τὸ ἀνωτέρω
ἐπίγραμμα τὸ ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος εἰς τὸ περὶ Ὀμήρ. βιοτῆς.
Ἐὰν δὲ ὁ Στράβων (βιβ. ΙΒ'. σελ. 554) λέγῃ ῥητῶς, ὅτι ὁ Ὀμηρος
δὲν ἐμνημόνευσεν οὔτε τὸν Μέλητα, οὔτε τὴν πατρίδα τε Σμύρναν,
τοῦτο πρέπει νὰ τὸ περιορίσωμεν μόνον εἰς τὸν ἐν Ἰλιάδι κατάλογον
τῶν πόλεων· ἐπεὶ δὲ ἄλλως ὁ μέγας Γεωγράφος δὲν συμφωνεῖ οὔτε
μὲ τὸν Ποιητὴν, οὔτε μὲ τὸν ἑαυτὸν τε· εἰς τὸν αὐτὸν παράγραφον
λέγει ὅτι ὁ Ὀμηρος δὲν ἐμνημόνευσεν οὔτε τὴν Λέσβον, οὔτε τὴν
Τένεδον· καὶ ὅμως αὐτὸς ὁ Γεωγράφος ἀναφέρει τὸν Ὀμηρικὸν ἐκεῖνον
σῖχον περὶ τῆς Τενέδου

Τενέδοιό τε Ἰφι ἀνάσσεις. Ἰλιάδ. Α'. σίχ. 38.

ὡσαύτως καὶ τὴν Λέσβον ὀνομάζει Μάκαρος πόλιν (Γεωγ. Η'.) ὡς
τὴν ὀνόμασεν ὁ Ποιητὴς

Ὅσσον Λέσβος ἄνω Μάκαρος ἔδος ἐνὶ ὄρεϊ ἔργει (Ἰλιάδ. Ω. σ. 544).

Εἶναι ὅμως ἀληθὲς ὅτι οὔτε τὴν Λέσβον, οὔτε τὴν Τένεδον ἀναφέρει
εἰς τὸν Κατάλογον ὁ Ὀμηρος. Τοῦτο πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν καὶ διὰ
τὸν Μέλητα καὶ τὴν Σμύρναν.

(α) Λαοὺς Φρίκωνος ὀνομάζει τοὺς Κυμαίους· ἡ δὲ Κύμη ὀνο-
μάσθη Φρικωνίς ἀπὸ Φρικίης ὄρεος τῆς Λοκρίδος, ὅπως διατρίψαντες
πολὺν χρόνον οἱ Αἰολεῖς διέβησαν ὕστερον εἰς τὴν Ἀσίαν ὑπὸ τὴν
ὁδηγίαν τῶν Ἀγαμέμνωνος ἀπογόνων, καὶ ἔκτισαν τὴν Κύμην, εἰς
τὴν ὁποίαν συνοίκισαν τοὺς πολὺ πρότερον ἀπωκισμένους, καὶ ἤδη
ὑπὸ τὸ Τρωϊκοῦ πολέμου κεκακωμένους Πελασγούς (Στράβ. ΙΓ'. σελ.
582 καὶ 631).

κλίνεσαι εὐτυχεῖς ἡμέραι. Τὸ Ἑλληνικὸν βασιλεῖον
ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἐξέωπτεν εἰς δυσυχίας.

Ἦν δ' ἄρα καὶ πῦρ ἐς πλεον ἄλλης πυρὸς καῖον,
Καὶ κακῶ κακῶν ἄλλης χερεϊότερον!

Τῷ 1084 Τζαχᾶς, Τοῦρκος Πειρατῆς, κηρυχθεὶς
βασιλεὺς ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς τε, ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου
τὴν Σμύρναν, καὶ αὐτοῦ ἔσκησεν τὸν θρόνον τε. Μὲ τὸν
μικρόν τε σόλον ἐξέστίασε τὰς Κλαζομενάς, τὴν Φώ-
καιαν, τὴν Χίον, τὴν Σάμον, τὴν Μιτυλήνην, καὶ
ἄλλας παραθαλασσίους χώρας καὶ νήσους. Ἦτο δὲ
τότε Σελτάνος τῶν Τούρκων (α) Σολιμάν ὁ Α'. ἔχων
τὸν θρόνον τε εἰς τὴν Νίκαιαν. Ἀλλὰ κατὰ τὸ
1097 ὁ Δούκας Ἰωάννης, γυναικάδελφος τοῦ τότε
Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, σαλθεὶς ἀρχι-
στράτηγος διὰ ξηρᾶς, μετὰ τοῦ ἀρχιναυάρχου Κάσ-
τωακος, ἀνέλαβε πάλιν τὴν Σμύρναν μὲ συνθήκας,
να ἀπολύσῃ τὸν Τζαχᾶν καὶ τοὺς ὀπαδοὺς τε· κατ-
έσκησεν δὲ εἰς αὐτὴν Ἡγεμόνα ἢ Δοῦκα, ὡς τὸν ὀνο-
μάζει ἢ Κομνηνὴ Ἀννα, τὸν Κάστωακα (β). Ὁ

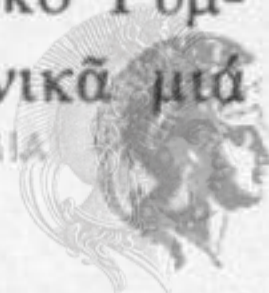
(α) Οἱ Τοῦρκοι εἶναι ἔθνος Σκυθικόν, πρόγονοι τῶν Ὀθωμανῶν, οἱ
κατὰ τινὰς τὸ παλαιὸν λεγόμενοι Μασσαγέται. Ἠρξισαν δὲ νὰ
ταράττωσι τὴν Ἀσίαν περὶ τὰ μέσα τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος ἀπὸ Χριστοῦ.
Μετὰ ταῦτα ὠνομάσθησαν Ὀθωμανοὶ ἀπὸ τοῦ Ὀθμάν ἢ Ὀσμάν,
ἑγγόνου τοῦ Σολμάν Σαχ Τούρκου καὶ αὐτοῦ. Ἀπὸ τὸν Ὀσμάν κατὰ-
γοντα οἱ καὶ σήμερον βασιλεύοντες τῆς Κωνσταντινουπόλεως Σελτάνοι·
ἐσήμεναι δὲ τὸ ὄνομα, Τοῦρκος, κατ' ἀρχὰς καλὸς ἢ ἐρασὸς· ἔπειτα
κατ' εἰρωνείαν ἐξέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ βάρβαρος, διὰ τοῦτο
διακρίνεται μέχρι σήμερον ἀπὸ τοῦ Ὀθωμανοῦ τὸ ὄνομα Τοῦρκος
ἀπὸ τὸ Ὀσμανλῆς· καὶ τοῦτο μὲν ἐκλαμβάνεται ἀντὶ τοῦ πεπολι-
σμένος, τὸ δὲ Τοῦρκος ἀντὶ τοῦ ἀπολίτευτος. Βλέπ. Προλεγ. Δημ.
Καντεμ. ἱστορ. Ὀθωμ. καὶ Λαόνικ. Χαλκοκονδ. ἱστορ. βιβ. Α'.

(β) βλ. Ἀννὰ Κομνηνὴν. Ἀλεξιάδ. ΙΑ'. καὶ Ἰωάν. Καντακουζηνόν.

καί ὁ Οἰκονόμος ἀπό βαθείας πρωϊνάς μέχρι βαθείας νυκτός. Καί οἱ πέριξ οἰκοῦντες μ' ὅλην τήν πτωχείαν των, ἔσπευδαν καθημέραν, νά μᾶς κομίζουν κάτι τό ἀναψυκτικόν. Διότι ἡ φιλοξενία τῶν Σμυρναίων εἶναι παροιμιώδης. Λαός μέ τοιαύτας ἐ φιλοξενία τῶν Σμυρναίων εἶναι παροιμιώδης. Λαός μέ τοιαύτας ἐλληνοπρεπεῖς ἀρετάς δέν ἀποθνήσκει, διότι εἶναι ἄξιος καλύτερας τύχης, τήν ὁποίαν θά εὔρη, ἐάν ἐπικρατεῖ εἰς ὅλας τάς τάξεις ἡ φρόνησις».

Ἡ Σμυρναϊκή περίοδος τοῦ Οἰκονόμου (1809 — 1819) εἶναι ἡ πιό ὠραία περίοδος τῆς ζωῆς του. Συνεπαρμένος ἀπό τόν ἀνάλαφρο ἐκεῖνο τόνο πού ἔδεινε σέ ὅλους, Σμυρνιούς καί ξένους, ὁ Ἰωνικός ρυθμός ζωῆς, γράφει τότε τόν Ἑξηνταβελόνη, ἐλεύθερη μετάφραση τοῦ Φιλαργύρου τοῦ Μολιέρου (1816) χρησιμοποιοῦντας ἐκφράσεις καί ἰδιωματισμούς Σμυρνέϊκους, πού χρησιμοποιεῖ σάν στοιχεῖο κωμωδίας, στοιχεῖο πού χειρίστηκε ἀργότερα μέ πλούσια ἐπιτυχία καί ἀπόδοση ὁ Βυζάντιος, γράφοντας τήν ἀθάνατη Βαβυλωνία του. Τό Ἑξηνταβελόνης εἶναι Σμυρνέϊκο «παρατσούκλι» πού ἀπ' αὐτή τή κωμωδία ἔγινε Πανελλήνιος χαρακτηρισμός τοῦ φιλάργυρου. Γράφει ἀκόμη καί στίχους, ἴσως ὄχι ἰδιαίτερα ἐπιτυχημένους, πάντως ὅμως πού δείχνουν τή συγκίνησή του ὅταν ἐπισκέπτεται τοποθεσίες τῆς Σμύρνης ὅπως ὁ Κουκλουτζᾶς, τό ὠραῖο πραγματικά καί ἐλληνικότατο ὄρεινό προάστειο τῆς Σμύρνης. Ἀκόμη καί στή διατριβή του περί Σμύρνης πού ἀκολουθεῖ, ἀναφέρει μέ διαφαινόμενη τρυφερή ἀνάμνηση τερπνές τοποθεσίες ὅπως τό Μπουνάρμπασι, τό Ναρλίκιοϊ τό λεβέντικο Σεβδίκιοϊ, προσθέτοντας δίπλα στίς Τούρκικες αὐτές ὀνομασίες, καί τά πιθανά ἀρχαῖα τοπωνύμια.

Ἡ αὐτοσχέδιος Διατριβή τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου περί Σμύρνης, πού πρωτοδημοσιεύτηκε στό Λόγιο Ἑρμῆ τό 1817, πρέπει κυρίως νά θεωρηθεῖ σάν «ἀντίδωρο» πρὸς ἐκείνους τοὺς Σμυρνιούς, γιά τίς τόσες προσωπικές χαρές πού τοῦ χάρισε ἡ φιλόξενη συνδρομή τους. Γράφτηκε σέ μιὰ στιγμή πού ἡ σκληρή ἐννιάχρονη μάχη διαφωτισμοῦ πού ἔδειναν Κούμας καί Οἰκονόμου, μέ τό Φιλολογικό Γυμνάσιο πού ἱδρυσαν τό 1808, φαινόταν νά κατανικᾷ μιὰ

μετὰ ταῦτα πατριαρχεύσαντος σοφωτάτε κυρίε Γρηγορίε· καὶ ἄλλος εἰς τὴν ἐπάνω συνοικίαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεολόγου Ἰωάννου, ἀνεγνηγερμένος πρότινων ἐνιαυτῶν ἐπὶ τοῦ νῦν εὐκλεῶς ἀρχιερατεύοντος φιλομυσοτάτε κυρίε Ἀνθίμου. Ὑπάρχει δὲ καὶ παλαιὸν Παρεκκλήσιον τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, πλησίον τοῦ ὁποῖος ἔκειτο πιθανώτατα τὸ παλαιὸν Μητροῶν. Οἱ δὲ Δυτικοὶ ἔχουσι καὶ αὐτοὶ δύο εὐρυχωροτάτας Ἐκκλησίας. Τοιοτρόπως ἡ Πρόνοια διετήρησε τὴν Σμύρναν καὶ ἀφ' οὗ ἔπαυε τὰ πάνδεινα. Εἰς τὴν φοβερὰν τοῦ γένους δυσυχίαν, ἐν ᾗ ὅλη ἡ Ἀσία ἔχασε καὶ τὰ φρονήματα καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων, ἡ Σμύρνα ἔγεινε τὸ ἄσυλον τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ ἐξ αὐτῆς πάλιν ἀνεδόθη καὶ ἀνεβλάστησεν εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, τὸ μόνον γνώρισμα τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους. Ἡ Σμύρνα, μ' ὅλας τῆς τὰς δυσυχίας, μ' ὅλας τὰς φυσικὰς καὶ πολιτικὰς μεταβολὰς τῆς, σώζει τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας τῆς εὐγενείας, καὶ τιμᾶται ἀπ' ὅλης τοῦς φρονίμους ὡς τροφὸς καὶ τῆς προσεχούς τῆς Ἡπείρου, καὶ τῶν παρακειμένων τῆς ἰήσων, εἰς τὰς ὁποίας μεταδίδει καὶ φῶτα γνώσεως καὶ πόρον ζωῆς διὰ τὴν ἐμπορικωτάτην θέσιν τῆς.

Εἶναι δὲ τὸ σημερινὸν σχῆμα τῆς Σμύρνης σχεδὸν ἐλλειψοειδές, πιεζόμενον ἐνθεν μὲν ἀπὸ τὸν ὁμώνυμον αὐτῆς κόλπον, ἐτέρωθεν δὲ ἀπὸ τὰς πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ Πάγου ἀνωμαλίας. Καὶ πρὸς μὲν τὸ δυτικὸν αὐτῆς μέρος γειτονεύουσι μνημεῖα Ἑβραϊκὰ, καὶ ἀνωτέρω λόφοι γεωργήσιμοι, σολισμένοι μὲ πύργους εὐμόρφους. Μετὰ ταῦτα προελθὼν ὀλίγον, εὐρίσκεις ἄλλος παλαιοτάτων ἐλαιῶν. Ἐφεξῆς δὲ προχωρήσας ἕως

40 σταδίους, ἢ 5 μίλλια, (περίπερ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν Τερρικὴν) ἀπὸ τῆς πόλεως, καταντᾶς εἰς τὰ περίφημα τοῦ Ἀγαμέμνομος Λατρᾶ, εἰς τὰ ὅποια τὸ παλαιὸν ἐσύχναζαν οἱ Σμυρναῖοι· (α) σῶζονται δὲ καὶ μέχρι τῆς σήμερον, κείμενα πλησίον τοῦ πάλαι ποτὲ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Εἰς δὲ τὸ βορρειονατολικὸν τῆς Σμύρνης κεῖνται τὰ καλὰ τῆς περιβόλια ἢ κήποι, τετρακόσιοι περίπερ τὸν ἀριθμόν. Εἰς τούτους τοὺς κήπους, καὶ ἐφεξῆς, καὶ μάλιστα ὅπισθεν τοῦ Πάγυ, εἶναι ὠκοδομημένοι πύργοι πολλοὶ, ἀγροκήπια τῶν Ὀθωμανῶν οἱ πλειότεροι. Πόσον τερπνοὶ καὶ κατὰγραφοι εἶναι οὗτοι οἱ τόποι, καὶ πόσον καλὴ φαίνεται ἡ ὅπισθεν τοῦ Πάγυ κοιλάς, διὰ τῆς ὁποίας ῥέων ὁ σεβάσμιος Μέλης, σολίζει τὰς ὄχθας τε καὶ τοὺς παρακειμένους λόφους μὲ δένδρα αἰθαλῇ καὶ παντοτεινὴν πρασινάδα! Κεῖται δὲ ἡ Σμύρνα εἰς τὴν 38, μοῖραν, καὶ 25', 54" τοῦ πλάτους, καὶ 44, 46', 33", τοῦ μήκους, ἀπέχεσθαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως 75 περίπερ λεύγας Γαλατικὰς. Ἀπὸ δὲ τῆς Ἐφέσε ἀπέχει κατ' εὐθειᾶν γραμμὴν 320 σταδίους, ἢ 40 μίλλια, ἥτοι 12 λεύγας Γαλατικὰς, περίπερ 12 ὥρας Τερρικὰς. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἠθέλησε νὰ κάμῃ εὐκολωτέραν τὴν κοινωνίαν τῶν δύο τούτων πόλεων, τὰς ὁποίας ὠνόμαζεν ὀφθαλμοὺς τῆς Ἀσίας, προσάξας νὰ διορύξωσι τὸν διαχωρίζοντα αὐτὰς ἰσθμὸν τῆς Χερσονήσε, διὰ νὰ ἐνωθῶσιν οἱ κόλποι των. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἐργάται ἀπήντησαν δυσκολίας πολλὰς, ὅταν ἐφθασαν εἰς τὰ πετρώδη χωρία, ἀφῆκαν τὸ ἔργον ἀτελές. Φαίνεται δὲ μέχρι τῆς σήμερον τὸ

(α) Στράβ. σελ. 645. καὶ Φιλόστρ. Ἡρώικ. κεφ. Β'. σελ. 691.

Ὁ στραγγαλισμός αὐτός δέν προκάλεσε —πρός τό παρόν τοῦλάχιστον ἐλπίζομε— τίς δίκαιες καί σφοδρές ἀντιδράσεις, πού ἄξιζε καί ἦταν ἀναγκαῖο νά συναγερθοῦν σέ μιά Χώρα πού καυχᾶται ὅτι εἶναι δῆθεν πρότυπο Δημοκρατίας. Κι αὐτό γιατί εἶναι ἀπαράδεκτο νά ἐπιχειρεῖ κανεῖς νά ἐκπαιδεύσει— ὅπως κάνει ὁ πρόσφατος Νόμος 576 τοῦ 1977 — τεχνικά καί ἐπαγγελματικά στελέχη, ἀπαγορεύοντάς τους νά γευθοῦν τά νάματα τῆς κλασικῆς αἰώνιας καί μάλιστα πρωτοδίδακτης ἀπό τοὺς Ἑλληνας, ἀρχαίας κληρονομίας.

Ὅταν τό 1817, ὁ Κ. Οἰκονόμου, συγγράφει τήν αὐτοσχέδιο διατριβή περί Σμύρνης, γίνεται ἀρχιδιδάσκαλος τοῦ ἐν Σμύρνη Φιλολογικοῦ Γυμνασίου, ἀντικαθιστώντας τόν Κ. Κούμα, πού ταξιδεύει στή Δύση ἀκόμη μιά φορά, γιά νά συμπληρώσει ἀπό τήν μιά μεριά τήν ἤδη ρωμαλέα Φυσικομαθηματική καί Φιλοσοφική του μόρφωση, ἀπό τήν ἄλλη μεριά γιά νά συγγράψει καί τυπώσει τά ἀπαραίτητα ἐκεῖνα συγράμματα, «*ἅπαντα προοριζόμενα διά τό Φιλολογικόν τῆς Σμύρνης Γυμνάσιον*» πού μποροῦμε ἀδίστακτα νά χαρακτηρίσομε πῶς ἐκείνη τήν ἐποχή εἶναι τό Πανεπιστήμιον τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ὁ Κούμας, ἔπειτα ἀπό τρίχρονη ἀπουσία στή Δύση, ἐπιστρέφοντας στή Σμύρνη τό 1820, ἐπισκέπτεται τή Κωνσταντινούπολη καί τήν Ὁδησσό. Στήν τελευταῖα αὐτή πόλη, τοῦ γίνεται ἀποθεωτική ὑποδοχή. Τότε γράφει ἀπό τήν Ὁδησσό, στόν συνεργάτη καί ἀντικαταστάτη του Κ. Οἰκονόμου, μέ δίκαιη ὑπερηφάνεια, γιά τήν Πανελλήνια ἀναγνώριση τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ των ἔργου, τίς παρακάτω γραμμές πού παραθέτομε φωτοαντιγραφημένες ἀπό τόν πρόλογο τοῦ βιβλίου τῆς αὐτοσχεδίου διατριβῆς περί Σμύρνης, πού ἀναπαράγομε στίς σελίδες πού ἀκολουθοῦν, καί πού φρόντισε νά προτάξει ὑπερήφανα, ὁ φιλογενής ἐκδότης.

Ἐξεύρεις, ὅτι τόν παρελθόντα χειμῶνα μ' ἐπροσκάλεσαν οἱ ζηλωταὶ ἐπίτροποι τῶ ἐνταῦθα Ἑλληνικῶ Ἐμπορικῶ Γυμνασίῳ των, νομίζοντές με ἱκανόν νὰ διδάξω τήν Ἑλληνικὴν νεολαίαν των. Ἐξεύρεις, ὅτι ἡ

τὸν ὅποιον ἀνέστησαν οἱ Σμυρναῖοι μαρμαρίνην εἰκόνα
 μὲ τοῦτο τὸ ἐπίγραμμα,

« Τὸν μέγαν ἐν βελαῖς Θεοδόσιον Ἀσίδος ἀρχὸν
 Εἰκόνι μαρμαρέῃ σήσαμεν Ἀνθύπατον,
 Οὐνεκα Σμύρναν ἤγειρε καὶ ἤγαγεν ἐς φάος αὖθις
 Ἔργοις θαυμασίοις πολλὸν ἀειδομένην (α).

Εἶχον δὲ τότε τὴν καθέδραν εἰς τὴν Νίκαιαν οἱ Αὐτοκράτορες τῆς Κωνσταντινουπόλεως· τὴν δὲ Κωνσταντινούπολιν κατεῖχον εἰσέτι οἱ Λατῖνοι. Ὁ Βατάτζης πληγεὶς ἀπὸ ἀποπληξίας κατεβη ναὶ προσκυνήσῃ εἰς τὸν ἐν Σμύρῃ περιφημότατον Ναὸν τοῦ Χριστοῦ, τὸ σήμερον λεγόμενον τοῦ Κεσενέ παζάρ (κασανοπωλεία) τζαμίον· μετὰ ταῦτα διέτριψε χρόνον ἱκανὸν εἰς τὰ Περίκλυσα, (τὸ Βενάρπασι), ἀναλαμβάνων τὴν ὑγείαν τε· ἔπειτα ἐλθὼν κατὰ τὸ 1255 ἀπέθανεν εἰς τοὺς κήπους τοῦ Νυμφαίᾳ, ὅπε ἦσαν καὶ βασιλικὰ παλάτια (β). Τὸ δὲ σῶμά τε ἐτάφη εἰς τὴν μονὴν τῆς Σωσάνδρας, τὴν ἐπὶ τοῦ Σιπύλῃ, τοῦ βαρβαρικώτερον Κεζινᾶ, ὅχι μακρὰν τῆς Μαγνησίας (γ).

Τῷ δὲ 1313 ὁ Ἀἰδὴν, ἄλλος Τοῦρκος πορθητῆς, στρατηγὸς τοῦ πρώτου τῶν Ὀθωμανῶν Σελταίνῃ Ὀσμὰν, κυριεύσας τὴν Λυδίαν ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, ἔσκησε τὰς αἵματος ἀγεῖς τε σημαίας ἐξω τῆς Σμύρνης· ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ καὶ διάδοχος Ἀμὺρ ἢ Ὁμέρ ἐγινε Σατράπης τῆς Σμύρ-

(α) Ἀιθολογ. Ἐπιγράμ. βιβλ. Δ'. (β) Γιαργ. Ἀκροπολιτ. ἱστορ. β. 16'. (γ) Διὰ τοῦτο καὶ μέχρι σήμερον οἱ Μάγιστοι ἐπιτιθεῖσιν ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἀειδόμενου ταύτης καὶ εἰσεβιδάτω βασιλεῖς, ψάλλουσι καὶ ἀκούσονται κατὰ τὴν γ'. Νεῦρεν.

καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν Ὅμηρον (α), φαίνεται ὅτι ἡ παλαιὰ Σμύρνα ἐκτείνετο ἕως τῶν λυτῶν τῆς Ἀογέμιδος, ἢ Τερικιώτερον, τοῦ Χαλκαμπεναρίου τὰς ὀχθας· καὶ τοῦτον ἐνόμισαν Μέλητα τινὲς τῶν ἀλλογενῶν περιηγητῶν (β). Ἀλλ' ὁ Στράβων ὀνομάζει φανερώς Μέλητα τὸν σημερινὸν τοῦ Γεφυρίου μας ποταμόν· ὡσαύτως καὶ ὁ Σμυρναῖος Ἀρισείδης (γ)· καὶ τοῦτο, φαίνεται, εἶναι τὸ ἀληθές. Ἡ παλαιὰ Σμύρνα ἔκειτο βέβαια εἰς τὸν Αἰολικὸν μυχόν. Ὁ χρησμὸς εἶπε τοὺς Σμυρναίους νὰ περάσωσι τὸν Μέλητα καὶ νὰ ἔλθωσι πρὸς τὸ ὄρος τοῦ Πάγου, διὰ νὰ κτίσωσι τὴν νέαν τῶν πατρίδα.

«Τρισμάκαρες κείνοι καὶ τετράκις ἄνδρες ἔσονται,
«Οἱ Πάγον οἰκήσῃσι πέρην ἱεροῖο Μέλητος (δ).

Πάγος εἶναι τὸ ὄρος, εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι κτισμένη ἡ σημερινὴ Σμύρνα. Ποταμὸς, ἄξιος τοῦ ὀνόματος, δὲν εἶναι ἄλλος νὰ περάσωμεν ἐρχόμενοι ἀπὸ τοῦ Αἰολικοῦ μυχοῦ πρὸς τὸν Πάγον, παρὰ τοῦ Γεφυρίου τὸν ποταμόν. Ἐπεὶ λοιπὸν νὰ ᾔναι οὗτος ὁ Μέλης· καὶ ἔχει δίκαιον ὁ Στράβων. Ἀλλ' ἡ παλαιὰ Σμύρνα, λέγουσιν οἱ ἀντικείμενοι, ἔκειτο πλησίον τοῦ Μέλητος, καὶ ὄχι τόσον μακρὰν, ὅσον φαίνεται τώρα. Ναί, ἀποκρίνομαι· πλὴν δὲν εἶναι πρῶτος ὁ Μέλης, ὅς τις ἠναγκάσθη ἀπὸ τὸν καιρὸν νὰ παρεκτραπῇ ἐκ τῆς ἀρχαίας τε κοίτης. Ἐπειτα, καὶ τώρα ἀκόμη πλημμυρῶν τὸν χειμῶνα βρέχει τῆς παλαιᾶς Σμύρνης τὰ

(α) Αἰολίδα Σμύρναν Ἀλιγεῖτον, Ποτνιανακτον. Ἐπιγρ. ΛΖ'. (β) Magasin Encyclopéd. Tom. 5. 1813. dissert. sur la Smyrn. par Mr. Truon. (γ) Μονωδία ἐπὶ Σμύρῃ. (δ) Παρὰ Πausan. Ἀχαϊκ. Ε'.

νης τῷ 1332. Μετὰ δώδεκα ἔτη, ἐν ᾧ ὁ κατακτη-
 τῆς οὗτος ἔλειπε μὲ τὸν σόλον τε καταπορθᾶν τὰ
 παραθαλάσσια τῆς Προποντίδος, οἱ ἰσλαμίται τῆς
 Ῥόδου, μὲ ὀλίγα πολεμικὰ πλοῖα ἐλθόντες ἑκαύσαν
 πολλὰ καράβια εἰς τὸν λιμένα τῆς Σμύρνης, καὶ
 ἐκυρίευσαν τὸ Φρούριον τὸ παραθαλάσσιον, τὸ ὁποῖον
 ἐπωνόμασαν τοῦ ἁγίου Πέτρου. Ἐπιστρέψας ὁ Ὁμερ
 δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκβάλλῃ τὸν ἐχθρὸν, οὔτε ἀπὸ τοῦ ὁποῖου
 ἐκράτει ἀξιόλογον μέρος τοῦ λιμένος, οὔτε ἀπὸ τοῦ
 Φρούριου καὶ τὰς πέριξ αὐτοῦ συνοικίας· ἔμεινεν ὅμως
 ἡ ἄλλη πόλις εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων. Τὸν
 ἀκόλουθον ἐνιαυτὸν, ὁ Πάπας ἐσείλεν εἰς τὴν Σμύρνην
 τὸν ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι κατὰ τὸ σύνθημα εἰς τὴν Ῥώ-
 μην χειροτονούμενον Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινου-
 πόλεως μὲ δώδεκα Κάτεργα. Ἀλλ' εἰς μίαν ἑρτὴν,
 ἐν ᾧ οἱ Λατῖνοι ἐξῆλθον μετὰ τοῦ Πατριάρχου των,
 νὰ πανηγυρίσωσιν εἰς τὴν τότε Μητρόπολιν Ἐκκλη-
 σίαν, ἥτις εἶναι τὸ τώρα πλησίον τοῦ φραγμοῦ κείμενον
 Ἰσὰρ (τοῦ ἁγίου) Τζαμίον, ἐφορμήσας ὁ Ὁμερ
 τοὺς διεσκόρπισε καὶ ἐσφάζε πολλοὺς καὶ αὐτὸν τὸν
 Πατριάρχην ἐνδεδυμένον τὴν ἱερατικὴν στολήν· τοὺς
 δὲ ἄλλους ἠνάγκασε νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὸ Φρούριον,
 ἔμπροσθεν τοῦ ὁποῖου ἔπεσε καὶ αὐτὸς τοξευθεὶς.
 Οὕτω διέμεινεν ἡ Σμύρνα ὑπὸ δύο ἀρχαῖς ἔτη 57.
 Τὴν ἐπολέμησεν ὁ Σουλτάνος Ἀμεράτ ὁ Α'. τὴν
 ἐπολιόρκησεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Βαϊαζήτ διὰ θαλάσσης
 χρόνος ἑπτὰ· ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διώξωσι τοὺς
 Λατίνους.

Κατὰ δὲ τὸ 1402 ὁ περίφημος Ταμερλάνος (α)

(α) Γεμίτην τοῦτον ὀνομάζει ὁ Χαλκοκονδύλης, ἰστορ. βιβ. Γ.

τϵ Περίωλυν, λέγει τὸν Ὅμηρον Σμυρναῖον (α).

ΣΤ΄.) Ὁ Πλούταρχος ἐξ ἰδίας γνώμης ὁμολογεῖ τὸν Ὅμηρον Σμυρναῖον (β).

Ζ΄.) Ὁ Φιλόστρατος, μεταξὺ τῶν ἄλλων τϵ εἰκό-
νων, ἔγραψε καὶ καλλίστην τοῦ Μέλητος εἰκόνα, χάριν
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ὀμήρου.

Η΄.) Πολλὰ νομίσματα τῶν Σμυρναίων φέροντα
τὸν τύπον τοῦ Ὀμήρου, παριστάνουσι τὸ δικαίωμα
τῶν περὶ τῆς εἰς τὴν πατρίδα τῶν γεννήσεως τούτου
τοῦ Ποιητοῦ· διὰ τοῦτο εἶχε καὶ Ὀμηρεῖον, ἢ Ναὸν
εἰς τιμὴν τοῦ Ὀμήρου, καὶ νόμισμα ἰδιαιτέρως παρω-
νυμούμενον ἀπὸ τοῦ ποιητοῦ ΟΜΗΡΕΙΟΝ (γ).

Θ΄.) Ἀλλων πόλεων νομίσματα μαρτυροῦσι τὸν
Ὅμηρον Σμυρναῖον· οὕτω σώζεται νόμισμα τῶν ἐκ
Παφλαγονίας Ἀμασριανῶν ἔχον ἐπιγραφὴν ἐντεῦθεν
μὲν, ΟΜΗΡΟΣ, ἐτέρωθεν δὲ, ΜΕΛΗΣ (δ).

Ι΄.) Ἀκόμη δείκνυται εἰς τοὺς περιηγητὰς τὸ
σπήλαιον τοῦ Ὀμήρου, τὸ ὁποῖον μνημονεύει ὁ Παυ-
σανίας (ε) τιμώμενον εἰς τὸν καιρὸν τϵ, διότι εἰς αὐτὸ
ἔγραφε τὰ ποιήματα. Πιθανώτατα τὸ σπήλαιον
τοῦτο κεῖται ὅπισθεν τοῦ Πάγυ πλησίον τοῦ πα-
λαιοῦ ὑδραγωγίου, πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς κείτης τοῦ
ποταμοῦ Μέλητος, ὡς παρετήρησεν ὁ Χάντλερος.

ΙΑ΄.) Εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα τῆς Φιλολογίας
(Memoires de Litterature) σώζεται παλαιὰ
Ἑλληνικὴ ἐπιγραφὴ εὕρημένη εἰς τὴν Σμύρναν, ἥτις

(α) Σκύλ. Περιπλ. σελ. 79. Τομ. Α΄. συλλογ. Γεωγ. ἐκδοθ.
ὑπὸ Ζωσιμαδ. 1807. (β) Ἐν βίῳ Δημητρ. καὶ περὶ βίῃ Ὀμηρ.
(γ) Στράβ. ΙΔ΄. (δ) Joseph Eckhel, Tom. II. Jon. pag.
362. (ε) Πausan. ΒΙΒ. Ζ΄. κεφ. 5, καὶ Στράβ. ΙΒ, καὶ Στράβ. 2,
καὶ Sylv. 7.

μνημεῖα τῆς ἀρχαιολογίας. Ὁ Περιηγητὴς Σπό-
νιος (α) ἀναφέρει μίαν λαμπρὰν ἐπισολὴν τῶν Αὐ-
τοκρατόρων τῆς Ῥώμης Σεβέρου καὶ Ἀντωνίνου Καρα-
κάλλα, διὰ τῆς ὁποίας ἀποδίδουσιν εἰς τοὺς Σμυρ-
ναίους θαυμασίας τιμὰς διὰ τὴν εὐγένειαν καὶ σοφίαν
των. Τὰ Ὀξωνιακὰ μάρμαρα περιέχουσιν ὡσαύτως
καλλίσας περὶ τῆς Σμύρνης ἐπιγραφάς (β). Αἱ
λαμπρότεραι ὅμως τῆς παλαιᾶς δόξης τῶν Σμυρ-
ναίων μαρτυρίαι συνάγονται ἀπὸ τὰ σωζόμενα
νομίσματα των. Εἰς ἄλλα ἐξ αὐτῶν βλέπομεν, ὅτι
ἡ Σμύρνα εἶχε Πρυτανεῖον, διότι φέρει τὸ ὄνομα
Πρυτάνεων, μὲ εἰκόνα τοῦ Αἰθερίου Διός (γ). Τοῦ-
τον ἐτίμων οἱ Σμυρναῖοι εἰς τὴν ἀκόμῃ τῶρα σωζο-
μένην Ἀκρόπολιν των, τὴν ὁποίαν ὁ Παυσανίας μᾶς
λέγει, ὅτι τὴν ἐπωνόμαζον Κορυφὴν, καὶ αὐτοῦ ἦτο
ναὸς ΔΙΟΣ ΚΟΡΥΦΑΙΟΥ, ἢ ΔΙΟΣ ΑΚΡΑΙΟΥ,
ὡς φαίνεται εἰς χάλκινον τῆς Σμύρνης νόμισμα.

Ἄλλο νόμισμα τῶν Σμυρναίων ἔχει ἐπιγραφὴν
ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΠΡΩΤΟΝ. ΑΣΙΑΣ. Τοῦτο τὸ
νόμισμα ἔκοψαν οἱ Σμυρναῖοι εἰς τιμὴν τῆς Σαβίνης
Τραγκυλλίνης· ἔχει δὲ ἀφ' ἐνὸς μέρους τὴν εἰκόνα τῆς
Δήμητρος, καὶ ἀπὸ τοῦ ἑτέρου τὴν εἰκόνα τῆς Ἀμα-
ζόνος, τὴν ὁποίαν ἐτίμων οἱ Σμυρναῖοι ὡς ἐπώνυμον
τῆς πόλεώς των (δ). Ἀπὸ ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν
συμπεραίνεται εὐκόλως, ὅτι οἱ Σμυρναῖοι ἐτιμῶντο
ὡς πρῶτοι τῆς Ἀσίας· τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖ καὶ ὁ
Ῥωμαῖος Τάκιτος (ε).

(α) Voyag. Tom. 11. (β) Βλέπ. Encyclopéd. Tom. 31.
articl. Smyrn. (γ) Αὐτόθ. (δ) Memoires. de litterat
Tom. XVII. 1—4. (ε) Histor. lib. IV.

τοῦ τείχους ἐξ ἀριστερῶν, καταβαίνων πρὸς τὴν θάλασσαν, εἰρίσκεις ἐρείπια τοῦ παλαιοῦ καλλίστης σαρδίας, ἢ, ὡς τὸ ὠνόμαζον οἱ Ῥωμαῖοι, Ἀμφιθεάτρα, τὸ ὁποῖον ἐπεσηρίζετο μέρος εἰς τὸν λόφον τοῦ Πάγου, καὶ μέρος, τὸ πρὸς τὴν πόλιν, ἐπάνω εἰς μεγάλας καμάρας, τῶν ὁποίων ἵχνη σώζονται μέχρι τῆς σήμερον. Ἐπάνωθεν δὲ τούτου σέκει καὶ μέρος ἱκανὸν τῆς Ἐκκλητίας τοῦ ἀγίου Πολυκάρπου, μεταμορφωμένης εἰς ἤδη ἔρημον Τζαμίον, ὅπως ἦτο καὶ ὁ τόπος τοῦ μαρτυρίου καὶ ὁ τάφος κα. Ἐξερχόμενος δὲ ἀπὸ τὴν βορρῆιον πύλην τῆς ἀκροπόλεως, διακρίνεις ἵχνη τοῦ παλαιοῦ Θεάτρα, καταντικρὺ τοῦ Σμυρναϊκοῦ κόλπου· καὶ παρακάτω σώζεται ἄθλιον τειχίον, τὸ ὁποῖον ἀνήγειραν οἱ κρατοῦντες πρὸς ἀντίστασιν τοῦ εἰρημένου Σαριμπέογλου. Εἰς τὸ Ναμαζγκιάπασι (Πρωτευκτήριον) λεγόμενον διὰ τοὺς περίξ Τερκικοὺς τάφους χωρίον τῆς πόλεως, σέκονται ἀκόμη λείψανα ἀρχαίης οἰκοδομήματος, ναοῦ τινος ἴσως τοῦ Θεολόγου Ἰωάννου, ὡς λέγουσι, πέντε σῆλαι ὑψηλαὶ, καὶ ἄλλα μαρμάρων ἀποκόμματα. Εἰς δὲ τὴν ἐπάνω συνοικίαν τῶν Γραικῶν, κατὰ τὸν τόπον τὸν λεγόμενον Κρηφὴ Παναγία, φαίνεται ὑπόνομος παλαιοῦ ὑδραγωγείας, τὸ ὁποῖον, ὡς λέγουσιν, ἐκοινώνει μὲ τὰς εἰς τὸν δρόμον τοῦ Βεζᾶ σωζομένας ὑδραγωγικὰς καμάρας. Πλησίον τῶν λωτρῶν τῆς Ἀρτέμιδος ἢ τοῦ Χαλκᾶ Μποναρίας, πρὸς τοὺς μύλους, σώζονται μάρμαρα καὶ ἀψίδες, λείψανα λαμπροτάτης οἰκοδομῆς. Ἀπ' ἐδῶ, λέγουσιν, ὅτι μετεκομίσθη ἢ εἰς τὸ ἐν Βερνόβα τζαμίον ἀκόμη καὶ σήμερον σωζομένη σῆλη, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναγινώσκεται αὕτη ἡ ἐπιγραφή·

